

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 25 JANUARI 1939

No. 1204

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

*Redactie-adres: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8468.*

*Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagi-
na's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens
tarief. Administratie van abonnementen en advertenties:
Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Am-
sterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening
No. 145192.*

*Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statist-
tisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen
f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—,
f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Dona-
teurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut
ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en
genieten een reductie op de verdere publicaties.*

INHOUD:

	Biz.
Uitgavenpolitiek door <i>Tj. Greidanus</i>	64
Vooruitzichten voor openbare werken-politiek door <i>A. Parent</i>	66
De omvang van de melkproductie door <i>Dr. J. Buter</i>	68
De suikerhandel in 1938 door <i>A. W. Volz</i>	69
Aanbestedingen en overheidsinvesteeringen in Neder- land door <i>G. M. Nederhorst</i>	72
De invloed der bewapening op het economisch leven in Engeland door <i>H. E. B. Schmalhausen</i>	74
De Rijksmiddelen over December	75
AANTEKENINGEN:	
De verzwakking van de positie van Engeland in de wereldscheepvaart en -scheepsbouw	77
MAANDLIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	79
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	80-81
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	79, 82

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De wisselmarkt was in de verslagweek over het al-
gemeen rustig gestemd. Het Pond was tot het einde
van de week vast, terwijl de autoriteiten door het
langzaam laten oploopen van den Pondenkoers de
speculatie ertoe brachten hun dekkingsoperaties te
verhaasten. Op den laatsten dag der week en in het
begin van de nieuwe kwam er echter weer een omme-
keer, maar terwijl Zaterdag van interventie vrijwel
niets te bespeuren viel, greep Maandag het Egalisatie-
fonds tegen het moment van de goudfixing weer
krachtig in. De termijnnoteringen wijzen er duide-
lijk op, dat de speculatie aanmerkelijk voorzichtiger
is geworden. De daling van het disagio is des te op-
vallender, omdat immers, zooals wij in ons vorige
overzicht reeds schreven, de markt de steun van de
rente-arbitrage thans moet missen. Afgezien nog van
de geringere animo bij de speculatie heeft men trou-
wens haar activiteit wel sterk ingeperkt door de voor-
schriften terzake van valutatermijntransacties, en de
steun, die in dat opzicht ook in de andere centra van
wisselhandel wordt gegeven.

De Gulden was eerder lui gestemd, en in het begin
van de nieuwe week was onze munt uitgesproken
flauw. Kapitaalverplaatsing op vrij omvangrijke
schaal van bepaalde zijde in verband met de politieke
situatie was daarvan de oorzaak. Ondanks de verko-
pen van Amerikaansche waarden, die op zichzelf tot
een vastere stemming voor den Gulden aanleiding
zouden zijn geweest, behield het aanbod van Guldens
de overhand. Groot waren de omzetten weliswaar niet,
maar de koersbeweging was vrij belangrijk.

De geldmarkt bleef voor Nederlandsch materiaal
onveranderd; voor Fransche promessen was de belang-
stelling aanmerkelijk geringer, omdat immers niet
voor conversie aangemelde spoorwegobligatiën de mo-
gelijkheid voor investering op zeer loonende rende-
mentsbasis bieden.

De beleggingsmarkt blijft gedrukt, de politieke
situatie is daarbij overheerschend. Dat er geen ge-
brek aan latent kapitaal aanbod is, spreekt duidelijk
uit het overveldigende succes van de leening Ba-
taafsche.

UITGAVENPOLITIEK.

Ten aanzien van de vraag, of het voor de overheid mogelijk is door een politiek van uitgaven de conjunctuur te verbeteren, blijven de meeningen verdeeld. Onderwijl wordt in verschillende landen met dit onderwerp reeds geëxperimenteerd, in sommige landen met zekere behoedzaamheid, in andere landen zijn de experimenten zoo groot opgezet, dat een eventueele mislukking tot zeer ernstige gevolgen zou moeten leiden.

De vraag is, of het niet mogelijk is, systematisch na te gaan, of en in hoeverre van een „uitgaven-politiek” van de overheid verbetering van de conjunctuur te verwachten is.

Wij zullen bij het instellen van dit onderzoek een negental verschillende gevallen moeten beschouwen, die eenerzijds voortvloeien uit de verschillende manieren, waarop de individueele leden der gemeenschap hun inkomen kunnen besteden en anderzijds uit de verschillende wijzen, waarop de overheid de uitgavenpolitiek kan financieren.

De individueele leden der gemeenschap kunnen hun inkomen op drie verschillende manieren aanwenden:

- 1o. door besteding voor eigen verbruik,
- 2o. door investeeing in kapitaalgoederen,
- 3o. door investeeing in geldvorm of met andere woorden door het in geld getoucheerde inkomen in bankpapier, munten of goud of als deposito bij de circulatiebank of een particuliere bank te doen aanhouden.

Het eerste geval vereischt geen nader commentaar, omdat het tot geen groote moeilijkheden in de conjunctuur-theorie aanleiding gegeven heeft. Des te grooter zijn de moeilijkheden en de misvattingen geweest, waartoe de gevallen onder 2 en 3 geleid hebben.

M.i. zijn die misvattingen hieruit voortgekomen, dat men deze twee gevallen niet zeer principieel heeft onderscheiden en in de economische theorieën heeft samengevat onder het algemeene begrip „sparing”. Men onderscheidde aldus slechts twee gevallen, namelijk „spending” en „sparing”, waarvan het eerste gedeekt wordt door wat ik hierboven onder 1o. heb aangevoerd en het tweede mijn tweede en derde geval omvat. De tegenstelling tusschen de oudere en de groote meerderheid der jongere economen komt m.i. voort uit het feit, dat de ouderen zich bij de beschouwing van het begrip „sparing” in hun gedachten hebben bezig gehouden met de investeeing in kapitaalgoederen, met stilzwijgende verwaarloozing van de investeeing in geldvorm en de jongeren juist het omgekeerde gedaan hebben.

Zoo moet men ook begrijpen de meening van Marshall, die zegt: „het doet er niet toe voor de conjunctuur, of men verbruikt of spaart, want wie spaart laat kapitaalgoederen produceeren en verlegt dus alleen maar het verbruik naar de producenten van die kapitaalgoederen.”

Zoo is ook te begrijpen, dat vele moderne economen zeggen, dat „sparing” de werkloosheid verergerd en zij bevelen derhalve een politiek van „spending” aan.

Men moet hier de twee vormen van sparen en investeeeren duidelijk onderscheiden om den invloed op de conjunctuur te kunnen nagaan. Bij investeeing in kapitaalgoederen is er immers slechts verschuiving van goederenvraag, bij sparen in geldvorm valt de goederenvraag, althans voorloopig, geheel weg en is er dus teruggang van de conjunctuur.

Overheidsfinanciering van een uitgavenpolitiek.

Wanneer men nu de mogelijke werking van een uitgavenpolitiek van de overheid wil onderzoeken, zullen wij moeten zien, hoe verschillende financieringsmethoden van de overheid de aanwending der indivi-

dueele inkomens wijzigen. Die financiering is mogelijk door belastingen, door middel van lange leeningen of van kort crediet. Indien de uitgavenpolitiek door belastingen gedekt wordt, zal er dus drieërlei uitwerking onderzocht moeten worden, al naar gelang de individueele inkomens aangewend zouden zijn, indien de overheid niet tot een uitgavenpolitiek besloten had.

a. door belastingen.

De eerste groep omvat het inkomen, dat men voor eigen verbruik besteed zou hebben. Men zal nu een deel van dat inkomen aan de schatkist moeten afdragen. De directe wijziging is hier niet groot, het inkomen wordt slechts verschoven naar degenen, die door de overheidsuitgaven werkgelegenheid vinden, m.a.w. in de plaats van den eenen consument treedt de andere, de conjunctuur zal er noch gunstig, noch ongunstig door beïnvloed kunnen worden. Alleen zal men hier het gevaar loopen, die iedere verschuiving meebrengt, namelijk, dat bij sommige verbruiksgoederen de vraag zal toenemen en bij andere zal verminderen, wat de onderlinge prijsverhoudingen kan verstoren met alle gevolgen daarvan.

Het tweede geval betreft het inkomen voor zoover het besteed wordt voor de investeeing in kapitaalgoederen. Ook hier zal de directe verandering niet groot zijn. De productie van de kapitaalgoederen, die men zich voorgenomen had zal gedeeltelijk achterwege moeten blijven en het inkomen van de producenten van deze kapitaalgoederen zal worden overgeheveld naar hen, die door de overheidsuitgaven begunstigd worden.

Veel belangrijker is het derde geval, waarbij het inkomen belast wordt, dat men had willen sparen en in geldvorm had willen aanhouden. Dit inkomen zou althans voorloopig niet op de goederenvraag gericht zijn geweest, het zal thans worden overgeheveld naar hen, die door de uitgavenpolitiek werkgelegenheid vinden, voor zoover deze het inkomen voor eigen gebruik of voor investeeing in kapitaalgoederen gaan besteden.

b. door langlopende leeningen.

Gaan wij thans na de drie gevallen, die zich voordoen, indien de uitgavenpolitiek door lange leeningen gefinancierd wordt.

Het inkomen, dat men voor eigen gebruik wilde besteden, zal nu misschien gedeeltelijk bespaard worden en belegd in de overheidsleening. Dit vierde geval vertoont dan veel overeenkomst met het eerste, de goederenvraag gaat over naar hen, die door de uitgavenpolitiek werkgelegenheid vinden. Nog geringer is de verandering in het vijfde geval, want de investeeing in kapitaalgoederen, die men zich had voorgenomen zal worden vervangen door investeeing in de publieke uitgaven.

In het zesde geval zal er echter weer een verschuiving van beteekenis zijn. Het inkomen, dat men in geldvorm wilde aanhouden, zal nu voor een deel belegd worden in de leeningen van de overheid en degenen, die nieuwe werkgelegenheid gevonden hebben door de uitgavenpolitiek zullen directe goederenvraag ontwikkelen.

c. door kort crediet.

Indien de overheid de uitgaven met kort crediet financiert, moeten wij opnieuw drie mogelijkheden onderscheiden. Het inkomen, dat men aan eigen verbruik wilde besteden, zal gedeeltelijk, hoewel vermoedelijk slechts voor een zeer gering deel in het korte overheidspapier belegd worden en dit zevende geval vertoont dus voor zijn directe werking groote overeenkomst met het vierde. Zoo zal ook het achtste

in zijn directe werking zeer weinig van het vijfde verschillen. Een verandering van beteekenis is er weer bij het *negende geval*, waar het opgepotte geld in het korte overheidscrediet belegd zal worden en door de producenten van de openbare werken goederenvraag zal worden ontwikkeld.

Het directe resultaat der uitgavenpolitiek.

a. bij financiering uit belastingen.

Er blijkt uit het bovenstaande, dat er van deze negen gevallen, slechts drie zijn, waarbij een belangrijke directe verandering in de goederenvraag optreedt. Het zijn die drie gevallen, waarbij, hetzij door belastingen, hetzij door lange leeningen of door kort crediet het geld, dat men anders zou hebben opgepot, als het ware geactiveerd wordt. Voor de bestudeering van de mogelijkheid van conjunctuurbeïnvloeding door een uitgavenpolitiek is dit feit van groot gewicht. Want het beteekent, dat men slechts met een deel van de uitgaven nuttig effect zal kunnen bereiken. Veronderstellen wij bijvoorbeeld eens, dat de uitgaven door belastingen gedekt worden, dan zal het gedeelte, dat anders voor eigen verbruik besteed zou zijn, geen nuttig effect opleveren en evenmin het deel, dat men in kapitaalgoederen wilde investeren. Slechts het deel van het inkomen, dat men in geldvorm zou bespaard hebben, zal nu geactiveerd worden en hiervoor zullen goederen gevraagd worden. Nemen wij eens aan, dat dit een derde gedeelte is, dan zou men voor 300 miljoen nieuwe belastingen moeten heffen om een direct nuttig effect van 100 miljoen te kunnen bewerken. Het spreekt intusschen vanzelf, dat deze veronderstelling slechts als voorbeeld gekozen is en dat een taxatie hier niet mogelijk is, het kan evengoed zijn, dat het nuttig effect de helft of misschien een tiende is.

b. bij financiering uit lang loopende leeningen.

Eenigszins anders wordt het beeld bij uitgifte van lange leeningen, omdat daarbij niet slechts in hoofdzaak het momenteele inkomen getroffen wordt, doch ook de bedragen, die reeds eerder in geldvorm gespaard waren. Het is mogelijk, dat hier zelfs verreweg het grootste deel zal komen uit de hier bedoelde bedragen.

Toch moet men ook hier nog rekening houden met het feit, dat de houders van deze bedragen ook vroeger in de gelegenheid waren ze in overheidsleeningen te beleggen, maar zij er ondanks de rentederving de voorkeur aan gegeven hadden hun middelen in den meest liquide vorm aan te houden.

c. bij financiering met kort crediet.

Het grootste directe nuttig effect kan daarom bereikt worden, indien de overheid met kort crediet financiert en de practijk wijst uit, dat dit bij de experimenten in verschillende landen de meest gebruikelijke vorm is, waarbij men dan voor een eventuele consolidatie de hoop op de toekomst gevestigd houdt. Dat hier het grootste directe nuttig effect bereikt kan worden, komt hieruit voort, dat de deposito's bij de banken in het korte papier van de overheid belegd kunnen worden en hier dus de activeering het gemakkelijkst zal gaan.

Wat er na eenigen tijd van het resultaat overblijft.

Niet zonder reden was er in het bovenstaande echter steeds sprake van de *directe* uitwerking. Wij zullen thans echter moeten nagaan, wat zich op den duur zal kunnen voordoen.

De gelden, die bij de uitgavenpolitiek besteed worden, zullen terstond het inkomen uitmaken van hen, die als producenten bij de uitgevoerde openbare werken optreden.

Ook zij zullen hun inkomen weder op drie verschillende manieren kunnen aanwenden. Voor zoover de eerste twee hierboven genoemde toepassingen gekozen worden, blijft de uitwerking ook in tweede instantie en eventueel in verdere aanwezig. Een deel zal echter weder in geldvorm bespaard worden en de activeering loopt dan hiermede dood. Ook zijn er andere verschuivingen mogelijk.

Particuliere kapitaalsuitgaven kunnen tengevolge van kostprijsverhoging door de concurrentie der overheidswerken achterwege blijven en de hiervoor anders bestemde middelen zullen in geldvorm bespaard worden.

Het geheele probleem wordt daarom tenslotte teruggebracht tot de vraag in hoeverre bij de individueele leden der gemeenschap de neiging bestaat om hetzij oud bezit hetzij nieuw verworven inkomen in geldvorm aan te houden. Is die neiging groot, dan zal steeds na eenige instanties het activeeringsproces weer dood loopen. Indien de vlottende schuld met 300 miljoen toeneemt, zal na eenigen tijd het nuttig effect misschien nog slechts 100 miljoen of mogelijk 50 miljoen of nog veel geringer zijn. Dit hangt af van de liquiditeitsneiging van het publiek, is die groot dan zullen ook aanzienlijke overheidsuitgaven na korten tijd hun activeerende werking verliezen, zal de werkgelegenheid en de conjunctuur weder spoedig terugvallen in den ouden toestand en zal het eenige wat overblijft een groote vermeerdering van het deficit zijn.

Het omgekeerde is echter evenzeer mogelijk. Wanneer de liquiditeitsneiging van het publiek gering is, zullen de door de overheid bestede gelden blijven rouleeren en van het eene inkomen overgaan in het andere en zo voort. Het is echter duidelijk, dat er in dit geval heelemaal geen uitgavenpolitiek van de overheid noodig is, want de liquide gelden zullen dan evengoed door de individueele leden der gemeenschap geactiveerd worden.

Het is daarom van het allergrootste belang om te constateeren, dat de uiteindelijke beslissende factor onder alle omstandigheden is de liquiditeitsneiging van het publiek.

Is die neiging groot, dan is de uitgavenpolitiek bij voorbaat tot mislukking gedoemd, is ze slechts gering dan is de uitgavenpolitiek overbodig.

* * *

Rest nog de vraag in hoeverre de uitgavenpolitiek de liquiditeitsneiging zelf kan beïnvloeden. Bij financiering door belastingen of lange leeningen is de waarschijnlijkheid groot, dat de liquiditeitsneiging nog zal toenemen. Bij verhoogden belastingdruk wordt namelijk het aanvaarden van ondernemersrisico minder aantrekkelijk, omdat men in geval van succes slechts een deel verdient van wat men in geval van mislukking verliest. Financiering door lange leeningen zal tot eenzelfde gevolg leiden, omdat ook de dienst van rente en aflossing hogere belastingen vereischt en de vergrooing van overheidsschuld nieuwe onrust schiept.

Financiering door korte credieten zal natuurlijk spoedig en terecht inflatievrees doen ontstaan. Waar het mogelijk is naar het buitenland te vluchten, zal dit de investering in het eigen land nog schaden. Bij een afdoende beperkt deviezenverkeer zal men noodgedwongen in het eigen land investeren, zal uit vrees voor waardedaling van het landsgeld de liquiditeitsneiging kunnen afnemen en zal gedurende een zekeren tijd een inflatie-conjunctuur kunnen schitteren, die echter vroeger of later tot funeste gevolgen zal moeten leiden.

Tj. GREIDANUS.

VOORUITZICHTEN VOOR OPENBARE WERKEN-POLITIEK.

Inleiding.

De gedachte van de uitvoering van openbare werken als middel tot conjunctuurstabilisatie heeft gedurende de laatste jaren, zoowel theoretisch als praktisch, school gemaakt. Theoretisch vindt deze gedachte weinig bestrijders meer, terwijl de toepassing van dezen vorm van conjunctuurpolitiek in vele landen een feit is, of, in landen, welke zich thans nog in een periode van hoog-conjunctuur bevinden, wordt voorbereid.

Gedurende de laatste jaren heeft ook het Internationaal Arbeidsbureau te Genève groote belangstelling aan dit vraagstuk gewijd. In het Decemernummer 1938 van de „Revue Internationale du Travail” wordt een uitvoerig overzicht¹⁾ gegeven van de werkzaamheden van genoemd bureau betreffende het vraagstuk van de uitvoering van openbare werken ter nivelleering van het conjunctuurbeloop. In het bijzonder worden daarin besproken een tweetal resoluties, welke in 1937 door de Internationale Arbeidsconferentie aangaande de nationale organisatie van zulk een politiek van openbare werken en de internationale samenwerking op dit gebied werden aangenomen. Ingevolge deze resoluties werd op voorloopige basis een Internationale Commissie van Openbare Werken samengesteld, welke in Juni jl. voor het eerst bijeenkwam te Genève²⁾.

Met het bovengenoemde artikel in de Revue Internationale du Travail als uitgangspunt willen wij thans nagaan, hoever men reeds gevorderd is met de praktische toepassing der in dat artikel ontwikkelde beginselen, welke moeilijkheden zich voordoen en, in verband hiermede, welke vooruitzichten er bestaan voor een verdere toepassing van deze politiek.

De resoluties van de Internationale Arbeidsconferentie.

Hoewel de werkzaamheden van het bovengenoemde Bureau uiteraard vooral op internationaal gebied liggen, was de Internationale Arbeidsconferentie in 1937 toch van meening ook een resolutie betreffende de nationale organisatie van de openbare werken-politiek te moeten aannemen. Zal nl. een vruchtbare internationale samenwerking mogelijk zijn, dan moet, aldus de conferentie, tusschen de samenwerkende landen een zekere mate van overeenstemming bestaan aangaande de regelen en beginselen van de openbare werken-politiek.

In deze resolutie betreffende de *nationale organisatie* wordt de bekende gedachte ontwikkeld van „smoothing” der fluctuaties in den omvang der particuliere investeringen door tegengestelde veranderingen in den omvang der openbare investeringen (in openbare werken), teneinde de koopkracht, voortspuitende uit de werkgelegenheid, zooveel mogelijk op peil te houden. Het is noodzakelijk voor deze werken „advance planning” toe te passen; zij zijn dan onmiddellijk klaar om uitgevoerd te worden, indien de stand van de conjunctuur zulks noodzakelijk maakt.

De financieele politiek die gevoerd zal moeten worden, zal of bestaan in het leenen op korten termijn tijdens de depressie, zoodat over een geheele conjunctuureyclus het budget in evenwicht is, of in het creëren van een, niet belegd, reservefonds tijdens de hausse.

Tenslotte zal als noodzakelijke sluitsteen van deze politiek een expansionistische monetaire politiek gevoerd moeten worden tijdens de depressie, waarbij in het bijzonder gewezen wordt op de mogelijkheden van de open markt-politiek.

Verder wordt nog aandacht besteed aan de practi-

¹⁾ In een artikel, getiteld „Les travaux publics, facteur de stabilisation économique.”

²⁾ Zie het artikel „Internationale besprekingen over openbare werken-politiek” van J. Meijer in E.-S.B. van 17 Augustus 1938, blz. 617.

sche organisatie van de openbare werken-politiek; een centralisatie van de beslissingen omtrent de investeringen zal noodzakelijk zijn, waarbij o.i. de autonomie der lagere organen wel eenigszins zal moeten worden ingeperkt.

De resolutie omtrent de *internationale coördinatie* van de openbare werken-politiek is minder concreet. Over de moeilijkheden, welke voortvloeien uit het feit, dat de verschillende samenwerkende landen een uiteenlopend conjunctuurbeloop hebben, wordt bijv. gezwegen. Het grootste bezwaar tegen een zinvolle internationale coördinatie op dit gebied zal echter wel liggen in het feit, dat verschillende staten hun vrijheid van handelen — met name op monetair gebied — niet zullen willen prijsgeven. Dit is ook volkomen begrijpelijk, daar bijv. de monetaire politiek niet alleen beïnvloed wordt door conjunctuurpolitieke gezichtspunten, doch o.a. ook door het streven naar evenwicht in de betalingsbalans. De daaruit voortvloeiende richtlijnen voor de monetaire politiek der verschillende landen zullen geheel tegenstrijdig kunnen zijn. De internationale samenwerking op dit gebied zal voorloopig o.i. slechts een informatief karakter kunnen dragen.

De gedachten uit de eerste „nationale” resolutie zijn in de leer der conjunctuurpolitiek gedurende de laatste jaren steeds meer naar voren getreden. Hoewel over sommige onderdeelen — men denke bijv. aan de loonpolitiek — nog verschil van meening bestaat, heerscht overeenstemming over de hoofdlijnen.

De politiek van openbare werken in de praktijk.

Van groote beteekenis is nu de vraag, in hoever de toepassing dezer beginselen in de verschillende landen reeds een feit is. In bovengenoemd artikel wordt een overzicht gegeven van de landen, waar dit reeds in belangrijke mate het geval is.

In de eerste plaats wordt Zweden genoemd, waar reeds een uitvoerige inventarisatie en „advance planning” van openbare werken heeft plaats gehad, terwijl de budgetpolitiek ook naar conjunctuurpolitieke gezichtspunten wordt gevoerd. Vervolgens Finland, waar ook een inventarisatie van openbare werken is gemaakt en thans een Conjunctuurfonds gevormd is, waarvan de gelden zoo noodig gebruikt zullen worden voor de uitvoering van openbare werken.

Het is bekend, dat de uitvoering van openbare werken tot stimuleering van de conjunctuur in de Vereenigde Staten van groote beteekenis is geweest en nog is. Daarbij moet men echter erkennen, dat men in de Vereenigde Staten het vraagstuk van het kiezen van het juiste tijdstip om met de uitvoering te beginnen of deze te beëindigen („timing”) nog weinig bevredigend heeft opgelost. Ook de financieele zijde van de politiek van openbare werken in de Vereenigde Staten laat, conjunctuurpolitiek gesproken, nog te wenschen over. Het meergenoemde artikel wijst in dit verband op het feit, dat de Staatsschuld continu gestegen is.

In Engeland is in het afgelopen jaar een begin gemaakt met de inventarisatie; in hoeverre men bij het intreden van een depressie de gewenschte politiek van openbare werken zal voeren, is nog onzeker. Het artikel vermeldt tenslotte nog Zwitserland, waar in 1939 ook omvangrijke werken uitgevoerd zullen worden³⁾.

Gezwegen wordt evenwel over den stand van zaken in andere landen. Toch mag men hier niet aan voorbijgaan; ook de voorstander van deze politiek zal zich juist voor de redenen van dien achterstand interesseeren.

Wat betreft landen als Duitschland, Italië en Japan kan opgemerkt worden, dat het conjunctuurpolitieke gezichtspunt in de economische politiek nauwelijks een rol meer speelt, daar het geheele economische

³⁾ Zie Aanteekening: „Een nieuwe fase in de werkloosheidsbestrijding in Zwitserland” in E.-S.B. van 13 Juli 1938, blz. 534.

leven in dienst van de versterking van de weerkracht is gesteld.

Uit het oogpunt van nationale conjunctuurstabilisatie moet de overspanning van het economisch leven, welke in die landen thans blijkbaar bestaat, zelfs ongewenscht genoemd worden. Internationaal hebben deze landen, vooral tengevolge van hun handelspolitiek, eerder een ongunstigen invloed op de conjunctuur uitgeoefend.

In Frankrijk heeft men de uitvoering van burgerlijke openbare werken stopgezet om de financiering van de wapening niet in gevaar te brengen. Hoewel de bewapeningsopdrachten voor de stimuleering van de conjunctuur stellig van beteekenis zijn, hebben ze toch vanuit het gezichtspunt der conjunctuurpolitiek het nadeel, zoo noodig niet verminderd of stopgezet te kunnen worden, hetgeen tijdens een voortgezette hausse ongewenscht is. Hetzelfde geldt voor de beteekenis der groote bewapeningsopdrachten in Engeland, de Vereenigde Staten en Zwitserland. Erkend moet worden, dat voor het oogenblik dit bezwaar slechts academische waarde bezit. Doch bij een verdere uitbreiding der bewapeningen zou het praktische beteekenis kunnen krijgen, en dit in versterkte mate, wanneer een voortgezette verbetering in de Amerikaansche conjunctuur een verdere stimulans voor de conjunctuur in verschillende Europeesche landen zou vormen.

In België is de uitvoering van openbare werken tot stimuleering van de conjunctuur in het gedrang gekomen door de financiële moeilijkheden.

In Nederland tenslotte, kan op een zekeren vooruitgang in de richting van het voeren van een juiste conjunctuurpolitiek worden gewezen. Zoo is bijv. de uitvoering van het Rijkswegenplan 1937 versneld. De uitvoering van het plan-Westhoff zal men uit sociaal gezichtspunt warm toejuichen, doch wij betwijfelen of met dit plan conjunctuurpolitieke gezichtspunten worden nagestreefd.

Een onvangrijke inventarisatie of advance planning van openbare werken ontbreekt in de laatstgenoemde drie landen. In dit verband dient erkend te worden, dat het inaugureeren van een openbare werken-politiek voor landen, die na de groote depressie een werkelijke periode van hoog-conjunctuur hebben beleefd, zooals Zweden en Engeland, met minder moeilijkheden gepaard gaat dan in landen zooals Nederland, Zwitserland en Frankrijk, die feitelijk de depressie niet te boven zijn gekomen.

De oorzaken van den achterstand.

Beziez men aldus de vorderingen, die de praktische uitvoering van bepaalde conjunctuurpolitieke voorstellen in de wereld heeft gemaakt, dan zal men zich eenerzijds over de aanwijsbare vooruitgang verheugen, doch anderzijds moeten erkennen, dat deze nog verre van algemeen is, terwijl van een volledige toepassing van de door de Conferentie aanbevolen regelen en beginselen slechts in enkele gevallen gesproken kan worden.

Welke redenen kunnen bestaan, dat een politiek, die algemeen als juist erkend wordt, nog verre van algemeen toegepast wordt?

In de eerste plaats zijn er financiële bezwaren die een dergelijke politiek in den weg staan. In meer-genoemde resolutie werd er op gewezen, dat de psychologie van een bepaald land tot gevolg kan hebben dat de door deze politiek veroorzaakte tekorten — tenzij, wat zelden het geval is, voldoende reserves in de vorige hausse gemaakt zijn — het wantrouwen versterken en de deflationistische tendenzen versterken. Het is in het geheel niet toevallig, dat de landen, die zich het langst tegen de devaluatie verzet hebben, nu opnieuw achterblijven met het voeren van een actieve conjunctuurpolitiek. Bovendien was het gevolg van het eerste verzet een snelle achteruitgang der staatsfinanciën en een buitensporige toeneming der werkloosheid — welke voor een belangrijk deel een structureel karakter heeft —; beide factoren, die

thans het voeren van een succesvolle „Ankurbelungs”-politiek nog extra bemoeilijken. Men zal in deze landen eerst resultaten kunnen bereiken als een behoorlijke meerderheid der bevolking en van het financiële leven (de banken!) deze politiek als juist erkend heeft. Hoewel er in dit opzicht in Nederland vooruitgang is te bekennen, zijn er nog factoren, die er op wijzen, dat deze nog niet ver genoeg gevorderd is.

Wil men langs democratischen weg ook in Nederland het terrein effenen voor een dergelijke politiek, dan zal, meer dan tot nu toe, de gedachte van een conjunctuurpolitiek op eenvoudige wijze verkondigd moeten worden. De campagne, welke in verschillende bladen gevoerd werd voor effectiever werkloosheidsbestrijding wekt de hoop, dat de medewerking van een deel der pers in dezen mogelijk zal zijn.

Een tweede bezwaar, dat men zou kunnen aanvoeren tegen een dergelijke politiek van openbare werken, is niet gericht tegen de politiek zelf, maar betreft een moeilijkheid bij de toepassing; men zou kunnen zeggen, dat het hier de tactiek van deze politiek betreft. De vraag is: Wanneer moet met openbare werken begonnen worden, wanneer is de tijd gekomen om hen te verminderen of stop te zetten? Het is n.l. bekend, dat velen de terugslag in de Vereenigde Staten in den zomer van 1937 verklaren uit het te vroeg stop zetten van de staatsinvesteeringen.

In wezen betreft het hier het vraagstuk der conjunctuur-diagnose. De genoemde resolutie noemt eenige economische indices (stand van de werkloosheid, groothandelsprijzen enz.), die in dit verband van beteekenis zijn; men krijgt echter den indruk, dat hier het vraagstuk onderschat wordt. Men zal zich herinneren, hoe lang men getwijfeld heeft, of de terugslag in de Vereenigde Staten in 1937 een minor recession was of een nieuwe groote depressie inluidde. Het is echter duidelijk, dat maandenlang dralen in geval van een werkelijke depressie, tot gevolg kan hebben, dat de deflationistische krachten reeds zoo sterk zijn, dat vrijwel geen compensatie door het inzetten van openbare werken meer mogelijk is. Bovendien betreft het hier een der punten, waarover de theoretici ook van meening verschillen, n.l. de vraag, of men al dan niet de bedrijvigheid op het hoogste punt moet trachten te stabiliseeren.

Toch schijnt ons dit tweede bezwaar niet onoverkomelijk, doch het voert ons naar een derde, dat groter moeilijkheden oplevert voor het voeren van een goede conjunctuurpolitiek.

De conjunctuur-theoretische beschouwingen, die aan een dergelijke politiek, althans in den vorm, waarin de bovengenoemde resolutie die aanbeveelt, ten grondslag liggen, zijn voor de bestaande verhoudingen niet houdbaar meer. Te veel heerscht daarbij nog de opvatting van de conjunctuur als een min of meer regelmatige golfbeweging om een bepaald evenwicht (dat men zich grafisch waarschijnlijk als een bepaalde trend zal moeten denken), welke opvatting juist was, toen de verschillende reacties in het conjunctuur-mechanisme nog grootendeels spontaan tot stand kwamen. Er is, nu er steeds meer wordt ingegrepen in het economisch leven en in vele gevallen zonder onderlinge samenhang, twijfel, of de bovengenoemde voorstelling nog houdbaar is. Misschien is er thans eerder sprake van een golfbeweging om een steeds wisselend evenwicht. Zoodoende worden alle factoren, welke men toch eenigszins moet kennen bij de uitvoering van de politiek van openbare werken, zooals lengte van de verschillende conjunctuurphasen en intensiteit der schommelingen zeer onzeker. Dit heeft de toepassing dezer politiek nog niet onmogelijk te maken, doch zij krijgt dientengevolge een meer speculatief karakter, hetgeen op monetair en financieel gebied tot ongewenschte gevolgen kan leiden.

Tenslotte willen wij nog de vraag stellen, of in de tegenwoordige periode der wereldgeschiedenis, die voorwaarden, welke aanwezig moeten zijn, zal men met een redelijke kans van slagen conjunctuurpolitiek

voeren, nog wel bestaan. Nu verschillende landen zich op korten termijn op het gebied van de internationale politiek ernstig bedreigd voelen, wordt de inhoud van alle politiek (en dus ook van de economische politiek) steeds meer gericht op in stand houding van de onafhankelijkheid of de integriteit van het bestaande grondgebied. Daarom toenemende bewapeningen, exportoffensieven enz. Hierbij ontstaat overal een zekere oorlogsmentaliteit: men bekommert zich alleen om het nu en de nabije toekomst. De korte adempauze na de overeenkomst van München is reeds lang voorbij, en het fatalisme, dat op korten termijn politieke calamiteiten onvermijdelijk zijn, wint veld.

Men moet betwijfelen of in dit „klimaat” de gedachte van de conjunctuurpolitiek niet in het gedrang zal komen, of althans in zijn uitvoering doorkruist zal worden door maatregelen, die juist het tegenovergestelde effect hebben. Boven werd reeds gewezen op het feit, dat werken betreffende de bewapening niet verminderd kunnen worden, indien dit conjunctuurpolitiek noodzakelijk zou zijn.

De tijdsomstandigheden mogen voor de verwezenlijking van de gedachte der nivelleerende politiek van openbare werken minder gunstig zijn, men moet hopen dat men ook nu de gedachte zoover mogelijk zal nastreven. Het is bovendien duidelijk, dat de gedachte van buitengewoon groote betekenis zal zijn, wanneer normale tijden terugkeeren, en de productiecapaciteit, welke thans voor de bewapening wordt gebruikt, vrij komt.

A. PARENT.

DE OMVANG VAN DE MELKPRODUCTIE.

Aangezien wij t.a.v. de maatregelen, die door de Regeering werden genomen op het gebied van den landbouw, thans in een stadium zijn gekomen, waarin steeds meer beseft wordt, dat de landbouwpolitiek een meer blijvend karakter zal dienen te krijgen dan tot nog toe het geval was, is het van belang hierbij verschillende vraagstukken opnieuw onder oogen te zien. Ook in de te nemen maatregelen kan het n.l. groot onderscheid maken, of deze slechts dienen tot het bestrijden van tijdelijke moeilijkheden, dan wel, of hiermede beoogd wordt de ontwikkeling van de agrarische verhoudingen zoodanig te beïnvloeden, dat deze ook op den duur in een goede richting gaat.

In belangrijke mate is dit het geval met de melkveehouderij, die een overwegend aandeel in onzen Nederlandschen landbouw inneemt.

Terwijl wij in een vorig artikel¹⁾ betoogden, dat hoofdzaak moest zijn, de productiekosten van de melkveehouderij zooveel mogelijk te verlagen, willen wij thans bespreken den invloed, die de omvang van de melkproductie op de ontwikkeling van de melkveehouderij kan uitoefenen. Met name kan de vraag worden gesteld, in hoeverre de omvang van de melkproductie ook in de toekomst zou moeten worden beïnvloed, door te streven naar beperking daarvan.

Deze vraag is ook daarom van belang, aangezien de Regeering reeds gedurende geruimen tijd pogingen in het werk stelt, om de melkproductie te beperken. Wij zullen al deze maatregelen thans niet releveeren. Slechts merken wij op, dat ook thans nog de handhaving van de kalverteeltregeling door de Regeering o.a. wordt gemotiveerd met het oog op de vrees voor een te groote toeneming der melkproductie.

Ter beoordeeling van den omvang der melkproductie is het in de eerste plaats noodzakelijk, een maatstaf te vinden, naar welken de grootte der melkproductie moet worden beoordeeld.

Een maatstaf, die wordt aangelegd, is bijv. de positie van het Landbouwcrisisfonds. Zoo wordt betoogd, dat vergroting der melkproductie leidt tot vergroting van de zuivelproductie en dus bij de geldende prijsverhoudingen tot toeneming van den export en derhalve tot het uitkeeren van grootere bedragen op dien export uit het Landbouwcrisisfonds. Waar tegenover deze hogere uitgaven geen hogere

¹⁾ Zie E.-S.B. van 28 December jl.

inkomsten staan, beteekent toenemende melkproductie ongewenscht nadeel voor het Landbouwcrisisfonds.

Een andere maatstaf is het belang van den consument. Het betoog komt hoofdzakelijk overeen met het voorgaande. De grootere bedragen, die bij toeneming der melkproductie, op den export moeten worden toegelegd, leiden tot hogere heffingen tot dekking van deze bedragen, hetgeen benadeeling van den consument tengevolge heeft. Hiermede verwant is het betoog, dat deze benadeeling van den consument leidt tot hogere kosten voor levensonderhoud, tot loonsverhoging en dus tot benadeeling van andere takken van bedrijf.

Hoewel het inderdaad gewenscht is, dat iedere tak van bedrijf zijn belangen naar voren brengt, kan de Regeering zich slechts laten leiden door het algemeen belang. Zij kan zich derhalve niet door één der genoemde maatstaven laten leiden. Zij dient zich n.l. in de eerste plaats af te vragen, in hoeverre haar maatregelen kunnen leiden tot *vergroting van de nationale welvaart*. Immers hoe grooter de nationale welvaart, hoe beter op den duur voor alle bedrijfstakken. Zoo kan het noodzakelijk zijn, dat naast *primaire* maatregelen tot vergroting van de nationale welvaart *secundaire* noodzakelijk zijn, om ongunstige gevolgen voor bepaalde groepen der bevolking weg te nemen of te verzachten, doch ook bij deze maatregelen dient zooveel mogelijk te worden voorkomen, dat begunstiging van een deel leidt tot benadeeling van het geheel.

Ook t.a.v. den omvang der melkproductie is het van belang de vraag te stellen, in hoeverre vergroting daarvan kan leiden tot verhoging van de welvaart van ons land als geheel. Indien men n.l. dit als maatstaf neemt, dan gaat het niet om de uitgaven van het Landbouwcrisisfonds uit oorzaak van de bedragen, die op den export moeten worden uitbetaald, noch om de heffingen, die moeten worden geheven, om deze bedragen beschikbaar te kunnen stellen.

Men dient in dit geval tegen elkaar af te wegen, de voordeelen, die uit dezen export voor ons land voortvloeien en de nadeelen, die eveneens voor ons land als geheel bezien, verbonden zijn aan het uitgevoerde deel der productie. Dit beteekent, dat men ook bij toeneming der melkproductie dient te vergelijken de door deze toeneming veroorzaakte hogere uitgaven voor ons land als geheel en daartegenover de opbrengst van deze vermeerdering der productie bij export. Wij kunnen immers veilig aannemen, dat toeneming der productie eenvoudig een even groote vermeerdering van den export tengevolge heeft. En deze toenemende export zal bij de huidige verhoudingen hoofdzakelijk invloed uitoefenen op den uitvoer van boter, aangezien dit thans het eenige zuivelproduct is, dat tot op zekere grens in ongelimiteerde hoeveelheden kan worden uitgevoerd.

Het ééne gedeelte van deze rekensom is eenvoudig vast te stellen. De opbrengst van de geëxporteerde boter kan immers eenvoudig worden berekend door het product te nemen van de hoeveelheid geëxporteerde boter en den exportprijs, welke in hoofdzaak kan worden gelijk gesteld aan de Commissienoteering. Een productietoeneming van bijv. 5 miljoen kg boter zou dus leiden tot een exporttoeneming van eveneens 5 miljoen kg, die bij een prijs van 80 ct. per kg, 4 miljoen gulden opbrengt.

Minder eenvoudig is het, met een zekere mate van nauwkeurigheid vast te stellen, de extra-uitgaven, die een dergelijke productietoeneming voor ons land als geheel meebrengt, afhankelijk als dit is van de wijze, waarop deze toenemende productie wordt verkregen.

Er zijn verschillende factoren, die de voor een toenemende productie benodigde extra-uitgaven veroorzaken. Van deze factoren zijn in het onderhavige vraagstuk alleen diegene van belang, die uitgaven voor ons land als geheel veroorzaken. Indien bijv. kapitaal en arbeid benodigd is, die in ons land in over-

vloedige mate beschikbaar is, zoodat bij het gebruik maken daarvan alleen van een vollediger benutting van deze factoren sprake is, dan brengt dit voor ons land als geheel geen extra-uitgaven met zich mede. Van een onttrekking aan andere bedrijfstakken is dan geen sprake. Waar dit thans inderdaad kan worden geacht het geval te zijn, behoeven deze factoren niet in rekening te worden gebracht.

Hetgeen dan nog overblijft, zijn in hoofdzaak de voor de toeneming van de melkproductie benodigde voedermiddelen. In het ongunstigste geval is het dan zoo, dat een toeneming der melkproductie geheel wordt verkregen door extra-voeding met geïmporteerde krachtvoerders. Indien men nu tegenover elkan- der stelt het netto-bedrag, dat voor deze veevoerders aan het buitenland moet worden betaald en de opbrengst van de met behulp van deze veevoerders verkregen toeneming van de hoeveelheid uitgevoerde boter, dan spreekt het vanzelf, dat men hierbij geen rekening moet houden met de heffingen, die bij invoer van deze veevoerders of de daarvoor benodigde grondstoffen worden geheven. Voor het maken van een juiste vergelijking dienen derhalve deze bedragen te worden uitgeschakeld. Nu is het niet eenvoudig de uitgaven voor deze veevoerders per kg uitgevoerde boter nauwkeurig te berekenen, aangezien de uitkomsten van deze berekening in sterke mate afhangen van de samenstelling van de voederrantsoenen, alsmede van den invloed hiervan op de melkproductie.

Het is mogelijk, dat een dusdanige berekening tot uitkomst heeft, dat de opbrengst van den vermeerderden export niet opweegt tegen de kosten van de voor dezen uitvoer benodigde in te voeren veevoerders. Indien dit inderdaad het geval is, dan volgt hieruit, dat vergroting der melkproductie door middel van een geforceerde voeding schadelijk kan zijn voor ons land in nationaal-economisch opzicht. Indien dan vergroting der melkproductie alleen zou kunnen worden bereikt door een steeds toenemenden invoer van buitenlandse veevoerders, dan ware het nut hiervan aan gerechten twijfel onderhevig.

Maar dit is niet het geval. De ervaring heeft geleerd, dat de toeneming der melkproductie, die enkele jaren geleden in zeer sterke mate plaats vond, juist gepaard ging met minder invoer van veevoerders²⁾.

Dat dit mogelijk was, is mede een gevolg van de omstandigheid, dat een meer doelmatig gebruik werd gemaakt van de in ons land zelf beschikbaar komende voedermiddelen.

Vermeerdering der melkproductie, die verkregen wordt door van dezelfde hoeveelheid beschikbare voedermiddelen en dezelfde oppervlakte grasland een doelmatiger gebruik te maken, is in de huidige omstandigheden zeker niet af te keuren en leidt tot vergroting van het nationaal inkomen.

Eenzelfde resultaat kan worden bereikt door verhooging van het kwalitatieve peil van den rundveestapel, gepaard gaande met lagere voederrantsoenen per liter melk.

Het blijkt dus dat het in sterke mate afhangt van de wijze, waarop een toenemende melkproductie tot stand komt, of een dergelijke vergroting toe te juichen of te laken valt. Juist in verband hiermede hebben wij er in ons voorgaand artikel op gewezen, dat de omvang van de melkproductie niet het kernprobleem is, doch veel meer het vraagstuk van de productiekosten. Daarom moet steeds in de eerste plaats worden gestreefd naar een zoo economisch mogelijk werkende veehouderij, terwijl de omvang van de melkproductie een secundair probleem is: vergroting der melkproductie kan zeer wel gepaard gaan met lagere productiekosten per eenheid, mits zoo'n productievermeerdering op doelmatige wijze is verkregen.

In welke richting daartoe zou moeten worden gewerkt, hebben wij reeds eerder getracht aan te geven³⁾.

J. BUTER.

²⁾ Zie E.-S.B., jaargang 1936, pag. 137 en 178.

³⁾ Zie ons artikel in E.-S.B. van 28 Dec. jl.

DE SUIKERHANDEL IN 1938.

Gedurende het afgelopen jaar stond de suikermarkt in het teeken der besluiten van den Internationalen Suikerraad en van de politieke gebeurtenissen. Toen gedurende de wintermaanden de consumptie in verschillende groote verbruikslanden beneden de verwachtingen bleef, was het niet te verwonderen, dat de oorspronkelijk reeds te ruim genomen exportquota, waarbij men echter op een stijgende consumptie rekende, geen steun aan de markt konden geven. In verband hiermede kon de prijs op de Londensche suikermarkt dan ook dalen tot beneden het laagste punt van 1937. De daling werd gestuit door het besluit, genomen in de zitting van den Suikerraad te Londen in de laatste Aprilweek, om van zijn bevoegdheid gebruik te maken en de exportquota der verschillende landen met 5 pCt. te verlagen (tot een grootere restrictie was de raad niet bevoegd), terwijl tevens aangekondigd werd, dat in eene in Juli te houden vergadering de toestand opnieuw onder de oogen gezien zoude worden met het oog op een eventuele verscherping der restrictie, waarvoor eerst de machtiging der betrokken productielanden gevraagd moest worden. Gaandeweg begonnen ook ongunstige berichten over den groei der suikerbieten in Europa tengevolge van de langdurige droogte invloed op de markt uit te oefenen, terwijl de geruchten van belangrijke inkoop der Engelsche Regeering voor het vormen van een binnenlandschen reservevoorraad steun gaven. Begin Juli kwam de Suikerraad weer te Londen bijeen en werd besloten tot een inkrimping der exportquota voor het tweede jaar beginnende 1 September 1938 met 5 pCt., terwijl de meeste landen vrijwillig verdere concessies deden, waardoor de totale vermindering van het oorspronkelijke exportquotum 432.500 tons zal bedragen.

Al deze voor een rijzing gunstige factoren zouden zonder twijfel een veel grooteren invloed op de markt hebben uitgeoefend, wanneer de politieke atmosfeer in Europa rustiger geweest ware. Wel behoort het artikel suiker tot die producten, die op een Europeeschen oorlog met hogere prijzen zullen reageren — al bestaat er geen aanleiding om een rijzing als in 1914 te verwachten — maar voor een gezonde ontwikkeling van den handel bij terugkeerend vertrouwen is in de eerste plaats economische en politieke rust in de wereld noodig. Een bijkomstige maar blijvend nadeelige factor voor de suikermarkt is het bestaan van slechts één grooten koper voor ruwsuiker in Engeland, waardoor in het grootste afzetgebied van vrije suiker concurrentie tusschen raffinadeurs uitgesloten wordt.

De suikermarkt in Londen.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, dat de loop der prijzen op de *Londensche* markt gedurende het afgelopen jaar teleurstellend was. Het jaar begon met een noteering voor ruwsuiker van Sh. 6/3 voor Maart levering, die in den loop der maand tot Sh. 5/6 terugliep, in Februari tot Sh. 5/1½ en in Maart tot beneden Sh. 5/- daalde. De markt bleef dan tusschen Sh. 4/10½ en Sh. 5/1½ schommelen, totdat de maand Juli meer vertrouwen en een rijzing tot Sh. 5/4½ bracht, terwijl het verschil tusschen vroege en late levering tot een minimum ingekrompen was. In de kritieke Septembertagen steeg de noteering tot Sh. 5/9 om ná de politieke ontspanning tot Sh. 5/3 en later in October tot ca. Sh. 5/- terug te vallen. De tegenvallende bietsuikeroogst in Europa en betere consumptievraag veroorzaakte in November een gezonde rijzing tot Sh. 5/9, die in December voortgang had, totdat het jaar op ruim Sh. 6/3 voor alle termijnen tot en met Augustus sloot. Alles wat gedurende het jaar bereikt werd, was dus een terugkeer tot de noteering, waarmee het jaar begonnen was, hetgeen tevens het hoogste punt der markt was.

Het volgende interessante overzicht van de prijzen in Londen voor effectieve ruwsuiker c.i.f. U.K./Continent gedurende de laatste 10 jaren is aan C. Czarnikow ontleend:

	'38	'37	'36	'35	'34	'33	'32	'31	'30	'29
Hoogste	6/4½	6/10½	5/6¾	5/3¾	5/8¼	6/3	7/1½	7/1½	8/4½	9/9
Laagste	4/9	5/7½	4/2¼	4/1½	3/10½	4/3	4/-	5/6	4/9	7/8¼
Average	5/5	6/4¼	4/8¾	4/8	4/8¾	5/3	5/9½	6/3¾	6/7	9/½

De import van suiker in Engeland was gedurende het afgelopen jaar, vergeleken met de beide voorafgaande jaren, als volgt samengesteld in tons van 1016 Kos.

Ruwsuiker uit:	1938	1937	1936
Tsjecho-Slowakije	411	2.256	679
België	1.936	1.100	519
Nederland	6.510	10	110
Polen	17.036	17.971	22.306
Denemarken	21.128	1.973	400
Duitschland	2.067	—	—
Jawa	145.155	61.937	—
Cuba	628.818	489.133	707.827
Peru	65.546	103.337	133.746
Brazilië	—	—	52.567
San Domingo	283.072	159.937	212.804
Ver. Staten	15.549	18.415	15.776
Ned. Guiana	530	954	910
Mauritius	292.814	286.911	265.033
Natal	215.632	192.302	133.562
Australië	387.112	388.577	316.496
Br. West-Indië	177.835	281.802	181.447
Br. Guiana	54.584	78.836	70.941
Fiji Eilanden	77.317	84.606	101.936
Kenya	3.759	5.846	6.867
Uganda	4.350	4.950	3.930
Taganyika	4.246	2.246	—
Haiti	18.316	26.778	24.522
Britsch-Indië	—	644	300
Venezuela	754	—	—
Mozambique	1.115	—	—
Andere landen	9.101	8.262	2.058
Totaal Ruwsuiker	2.434.693	2.195.473	2.254.736
Geraffineerde suiker uit diverse landen	37.057	42.132	33.101
Totale Suikerimporten	2.471.750	2.237.605	2.287.837

De Amerikaansche markt.

In Amerika was alleen het contract 4 van de New Yorksche termijnmarkt van belang voor de wereldsuikermarkt. Over het algemeen volgden de noteringen de bewegingen te Londen. Deze noteringen f.o.b. Cuba fluctueerden als volgt:

	Laagste	Hoogste		Laagste	Hoogste
Januari	1.08½	1.18	Juli	0.89½	1.02½
Februari	1.00	1.05	Augustus	0.97½	1.01½
Maart	0.95½	1.06	September	1.04	1.13
April	0.87½	0.96½	October	0.98	1.03
Mei	0.89	0.94	November	1.02	1.10
Juni	0.94½	0.99	December	1.06½	1.16

De notering onder contract 3 c. & fr. New York, die bij het begin van het jaar op 2.22 stond voor spoedig leverbare suiker, steeg in Januari tot 2.30, bereikte in Juni het laagste punt met 1.75, steeg daarna in October tot 2.20, terwijl Januari levering tegelijkertijd 2.08 noteerde; het jaar sloot op 1.83 voor Januari levering. Spot Centrifugals openden op 3.20, daalden tot 2.65 en sloten het jaar op 2.85. Deze markt, die alleen op het verbruik in de Vereenigde Staten is ingesteld, werd herhaaldelijk geïnfluenceerd door bepalingen van de Regeering betreffende de quota en de velerlei geruchten, die van te voren daaromtrent in omloop waren.

De invoer in de Vereenigde Staten bleef gecontinueerd en wel als volgt, vergeleken met het voorafgaande jaar in tons van 1016 Kos:

	1938	1937	1939 voorloopig vastgesteld
Cuba	1.744.428	1.919.000	1.744.913
Hawaï	823.288	879.000	856.245
Philippijnen	884.839	891.000	940.048
Porto Rico	728.198	801.000	728.402
Virginia Eilanden	3.503	9.000	8.138
Full duty	72.038	103.000	24.111
Totaal	4.256.294	4.602.000	4.301.857

De binnenlandsche oogsten werden gelimiteerd op:

	1938	1937	1939 voorloopig
Bietsuiker	1.414.360	1.265.000	1.414.754
Rietsuiker	383.423	421.000	383.529
gezam. import en productie	6.054.077	6.288.000	6.100.140

Cuba.

Cuba produceerde 2.975.638 Spaansche tons tegen 2.970.999 tons in 1937 en exporteerde van 1 Januari tot 30 November:

	1938	1937
Vereenigde Staten	1.643.301	1.792.863
Gereed voor verschepping naar de Ver. Staten	—	25.904
Canada	1.655	12.339
Europa	714.273	579.751
Centraal en Zuid-Amerika	33.019	10.277
Afrika	21.756	—
Ver. Staten re-export	8.259	13.263
Diversen	—	16.354
Gereed voor verschepping buiten de Ver. Staten	38.604	22.483
Totaal	2.460.867	2.473.234

De voorraden op Cuba waren begin December 200.000 tons grooter dan het jaar van te voren. In verband hiermede zal voor den nieuwen oogst een kwantum van 2.696.517 Spaansche tons door het Cubaansche Instituut aanbevolen worden.

De Amsterdamsche markt.

Aan de Amsterdamsche termijnmarkt waren de omzettingen aanmerkelijk kleiner dan in 1937. Er werden 2415 contracten van 50 tons afgesloten tegen 5919 in 1937 en 4031 in 1936. De reden hiervan was gebrek aan ondernemingslust en dientengevolge een vermindering van de offertes van Java-witsuiker, waarvoor men elders hogere prijzen kon bedingen. De daling van de noteringen te Amsterdam was nl. nog scherper dan die te Londen. De maand Januari begon met een notering van f 6½ voor spoedige levering, die tot f 5½ daalde; Februari bracht den prijs op f 5½, Maart op f 4½, April f 4½, hetgeen het laagste punt bleef. In Juli herstelde de markt zich tot f 5.—, einde September onder de vrees voor oorlog tot f 5½, doch in October viel men weer op f 5.— terug; November en December brachten fluctuaties totdat het jaar op f 5½ sloot, dus f ½ per 100 Kos. lager dan het begon, terwijl de termijnmarkt in Londen einde December op dezelfde prijsbasis stond als bij het begin van 1938.

De invoer en uitvoer van Nederland heeft volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek bedragen in tons van 1000 Kos.:

Invoer	1938	1937	1936
<i>Ruwe Bietsuiker</i>			
Uit Polen en Dantzig	80	246	331
Diverse landen	20	20	20
Totaal	100	266	351
<i>Ruwe Rietsuiker.</i>			
Uit België en Luxemburg	975	1.188	—
Ned.-Indië	85.150	59.578	—
Cuba	15.557	29.103	55.361
San Domingo	—	13.152	26.464
Haiti	—	—	5.543
Peru	—	4.179	3.199
Suriname	11.332	14.402	12.338
Diverse landen	274	621	717
Totaal	113.288	122.223	103.622

<i>Kandij.</i>			
Uit Duitschland	123	135	162
België en Luxemburg	471	417	435
Diverse landen	—	1	4
	594	553	601
<i>Witsuiker.</i>			
Uit België en Luxemburg	—	393	8.298
Frankrijk	—	570	14.129
Duitschland	—	—	19
Sovjet-Rusland	265	5.609	758
Ned.-Indië	39.641	24.227	15.933
Polen en Dantzig	—	—	426
Diverse landen	139	92	11
Totaal	40.045	30.891	39.574
<i>Basterd.</i>			
Uit België en Luxemburg	428	280	376
Groot-Brittannië	—	124	124
Ver. Staten van Amerika	3.623	3.738	3.556
Totaal	4.051	4.142	4.056
Totale invoer ..	158.078	158.075	148.204
<i>Uitvoer.</i>			
<i>Ruwe Bietsuiker.</i>			
Naar Duitschland	—	—	778
België en Luxemburg	4.394	—	1.180
Groot-Brittannië, enz.	6.262	—	—
Zwitserland	7.525	6.565	5.284
Diverse landen	—	2	—
Totaal	18.181	6.567	7.242
<i>Kandij.</i>			
Naar diverse landen	684	602	624
<i>Witsuiker.</i>			
Naar België en Luxemburg	377	2.785	2.072
Groot-Brittannië, enz.	3.527	3.844	3.404
Frankrijk	—	655	—
Finland	—	259	2.626
Noorwegen	3.006	5.180	4.796
Zweden	370	326	—
Griekenland	8.154	10.041	—
Italië	—	219	650
Spanje	32	7.512	—
Turkije	2.179	2.736	—
Zwitserland	1.203	116	—
Algerië	—	196	—
Fr. Marokko, Tanger	884	1.834	4.485
Fr. W-Afrika	—	656	—
Sp. W-Afrika	—	147	322
Sp. Marokko	—	—	1.040
Arabië, enz.	1.214	3.260	4.097
Irak	6.521	16.873	8.191
Syrië	106	290	—
Britsch-Indië	875	1.236	1.391
New Foundland, enz.	—	289	—
Uruguay	1.000	1.050	2.776
V. S. van Amerika	103	183	713
Iran	14.824	—	—
Diverse landen	227	320	1.590
Totaal	44.602	60.007	38.153
<i>Basterd.</i>			
Naar België en Luxemburg	742	764	720
Groot-Brittannië, enz.	—	—	1.063
Iersche Vrijstaat	1.744	1.797	1.466
Diverse landen	63	156	49
Totaal	2.549	2.717	3.298
Totale uitvoer ..	66.016	69.893	49.317

Terwijl de invoer van 85.150 tons ruwsuiker van Java alleen door het bekende Regeeringsbesluit mogelijk werd, heeft, zooals uit bovenstaande statistiek blijkt, de Java-witsuiker haar concurrenten van de Nederlandsche markt kunnen verdringen.

De Javamarkt.

Java volgde de tendens der Londensche markt en moest voor het gedeelte van den oogst, dat niet in het Oosten afgezet kon worden, waarbij het uitvallen van China en Japan van beteekenis was, met lage prijzen genoegen nemen. Toen het voor afscheep tot 31 Augustus vastgestelde quotum nagenoeg bereikt was, verhoogde de Nivas geleidelijk de verkoopprijzen en, gesteund door meerdere vraag uit Britsch-Indië, waar de binnenlandsche suikeroogst tegenviel, konden exporteurs verdere belangrijke inkoop tot stijgende

prijzen doen. Hetgeen thans nog van den oogst onverkocht is, is in hoofdzaak voor verbruik in het Oosten bestemd. Onder deze omstandigheden zal de doorsnee-verkoopprijs van den Javaoogst niet veel beneden dien van het voorafgaande jaar liggen, niet-tegenstaande den aanmerkelijk lageren wereldmarktprijs gedurende het afgelopen jaar.

Hier volgt de specificatie van de afscheppingen van Java gedurende de drie laatste kalenderjaren in metrieke tons:

	1938	1937	1936
Nederland	140.801	119.591	—
Europa en Port-Saïd v.o.	351.169	248.528	70.259
Suez	16.381	24.466	—
Afrika	20.669	15.054	27.568
Perzische Golf, Aden en Arabië	36.913	14.292	—
Britsch-Indië	26.790	29.796	107.179
Colombo	60.479	68.997	—
Siam en Singapore	98.114	122.502	124.677
Hongkong	94.504	128.122	184.294
China	21.931	44.900	40.415
Japan	14.496	210.509	273.438
Dairen	193	37.202	—
Australië en Nieuw-Zeeland ..	66.171	62.557	51.982
Zuid-Amerika	14.647	835	—
Vereenigde Staten	—	—	220
Diversen	21	1.496	491
in December, waarvan destina-			
ties nog niet bekend	111.703	—	—
Totaal ..	1.074.982	1.128.847	880.523

Duidelijke taal spreken de cijfers voor China en Japan.

De Javaoogst leverde 1.393.616 metr. tons op tegen 1.414.500 tons in 1937. Voor 1939 werd riet voor een oogst van 1.550.000 tons geplant. In verband met een misschien noodzakelijke verscherping der restrictie van den export zou dit kwantum wat te hoog gegrepen kunnen zijn, maar de hoop is gewettigd, dat dit dan door een toename van de consumptie in Nederlandsch-Indië geneutraliseerd kan worden. Voor 1940 werd de aanplant op 1.475.000 tons vastgesteld.

In *Britsch-Indië* viel de oogst tegen, waardoor importen van witsuiker noodzakelijk worden, waarvan vooral Java kan profiteren. Over de hoegrootheid der behoefte loopen de ramingen uiteen.

Zichtbare suikervoorraden.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld waren op 1 December als volgt:

	1938	1937	1936
Duitschland	1.607.000	1.467.000	1.352.000
Tsjecho-Slowakije	455.000	643.000	599.000
Frankrijk	589.000	706.000	724.000
Nederland	216.000	240.000	265.000
België	175.000	210.000	198.000
Hongarije, 1 Nov.	62.000	91.000	57.000
Polen	466.000	462.000	400.000
U.K. Geïmp. Suiker	381.000	296.000	239.000
„ Binnenl. „	189.000	170.000	123.000
Europa	4.140.000	4.285.000	3.957.000
Ver. Staten alle havens	215.000	187.000	194.000
Cuba	851.000	659.000	503.000
Java	699.000	667.000	724.000
Totaal	5.905.000	5.798.000	5.378.000

De Europeesche bietsuiker.

Zooals reeds vermeld had de *Europeesche Bietsuikeroogst* door droogte te lijden tijdens het eerste groeistadium en ook later was de weergesteldheid niet bevorderlijk voor het inhalen der schade. De eerste, einde Augustus verschenen raming van F.O. Licht van 9.557.000 tons bleek dan ook eventjes 759.000 tons te hoog te zijn geweest, een verschil tusschen raming en opbrengst zooals gedurende de 75 jaren van het verschijnen dezer ramingen nog niet werd waargenomen.

De laatste drie oogsten hebben bedragen in metr. tons:

	1938/39	1937/38	1936/37
Duitschland	2.150.000	2.367.442	1.953.378
Tsjecho-Slowakije	527.000	741.187	709.652
Hongarije	140.000	111.027	143.783
Frankrijk	890.000	953.809	835.207
België	195.000	239.990	239.630
Nederland	225.000	246.445	244.256
Denemarken	195.000	250.860	226.200
Zweden	295.000	345.194	299.282
Polen	546.000	562.052	458.479
Italië	395.000	352.111	333.834
Spanje	135.000	151.111	226.000
Dantzig	12.000	13.889	7.500
Joego-Slavië	85.000	37.370	100.746
Roemenië	155.000	75.676	71.841
Bulgarije	20.000	32.430	11.821
Zwitserland	13.000	12.000	9.200
Groot-Brittannië	325.000	425.988	587.990
Iersche Vrijstaat	73.000	91.041	96.251
Finland	15.000	11.026	10.997
Letland	37.000	50.193	42.700
Lithauen	23.000	31.721	29.764
Turkije	47.000	57.306	73.206
Europa zonder Rusland	6.498.000	7.159.868	6.761.717
Rusland	2.300.000	2.500.000	1.998.943
Europa incl. „	8.798.000	9.659.868	8.760.660

Van den in het oorspronkelijke Tsjecho-Slowakische gebied uitgezaaiden oogst werd 95.000 tons in het thans tot Duitschland en 25.000 tons in het thans tot Hongarije behorende gebied geoogst en in de cijfers van deze beide landen over 1938/39 opgenomen.

Suikerproductie der wereld.

De wereldproductie, in ruwsuiker uitgedrukt, wordt door F.O. Licht voor 1938/39 op 28.683.800 metr. tons geraamd tegen 29.422.474 en 28.902.827 tons in de beide voorafgaande jaren, waarbij de Britsch-Indische gursuiker in de verhouding van 100 tot 50 opgenomen werd. Waar het jaarlijks in deze kolommen verschenen artikel van Dr. Mikusch betreffende de wereldsuikerstatistiek niet meer verschijnt, zullen de volledige cijfers in metr. tons ruwsuiker van F. O. Licht's raming hier volgen:

	1938/39	1937/38	1936/37
Bietsuiker	Raming	Opbrengst	Opbrengst
Europa	8.798.000	9.659.868	8.760.660
Ver. Staten	1.635.000	1.295.044	1.318.011
Canada	75.000	60.729	76.520
Argentinië	1.300	1.100	2.320
Uruguay	1.500	1.000	1.000
Australië (Maffra)	6.000	5.715	4.247
Japan (Hokkaido)	46.800	45.418	43.639
Iran	35.000	29.000	18.980
Totale Bietsuikerproductie	10.598.600	11.097.874	10.225.377
Rietsuiker.			
Spanje	10.000	12.222	15.747
Louisiana en Florida	515.000	417.287	396.422
Porto Rico	760.000	977.111	903.830
Hawai	935.000	914.400	835.142
Virgini Eilanden	8.000	8.128	7.691
Cuba	2.780.000	3.039.680	3.028.380
Trinidad	160.000	136.072	156.754
Barbados	125.000	113.347	130.297
Jamaica	117.000	120.085	109.420
Overig Britsch West-Indië	69.700	61.724	81.495
Martinique en Guadeloupe	106.000	104.130	105.874
San Domingo	420.000	428.516	453.803
Haiti	39.000	40.319	36.230
Mexico	352.000	317.545	278.124
Guatemala	34.500	34.500	31.689
Overig N.- en Centr.-Amerika	58.000	56.000	61.000
Britsch Guiana	190.000	211.020	202.964
Nederl. „	16.000	14.884	20.136
Peru	395.000	342.595	408.739
Argentinië	516.000	412.391	484.304
Brazilië	1.125.000	1.004.428	899.799
Venezuela	25.000	25.000	25.000
Ecuador	15.000	16.543	17.477
Overig Zuid-Amerika	50.500	50.500	49.175
Britsch-Indië Gur	1.524.000	1.708.912	2.168.144
„ „ Witte Suiker	1.168.000	1.211.072	1.396.435
Java	1.550.000	1.394.945	1.414.500
Transporteeren	13.063.700	13.173.356	13.718.571

	1938/39	1937/38	1936/37
Transport	13.063.700	13.173.356	13.718.571
Japan (Formosa)	1.490.000	1.168.362	1.158.593
Philippijnen	930.000	997.859	1.014.031
China en Indo-China	445.000	808.000	679.000
Egypte	157.000	160.211	137.908
Mauritius	300.000	318.421	307.577
Zuid-Afrikaansche Unie	473.000	460.100	440.412
Reunion	75.000	79.878	83.761
Mozambique	81.000	70.783	75.729
Angola	35.000	32.464	29.454
Overig Afrika	101.500	96.748	86.100
Australië	797.000	816.178	794.930
Fiji Eilanden	137.000	142.240	151.384
Totale Rietsuikerproductie	18.085.200	18.324.600	18.677.450
„ Wereld „	28.683.800	29.422.474	28.902.827

Voor den suikerafzet in het Oosten is het van betekenissen, dat de Formosa-oogst ruim 300.000 tons hooger geraamd wordt dan de beide voorafgaande oogsten. Java wordt daardoor nog meer aangewezen op den afzet in Westelijke richting.

Het suikerverbruik toonde aanvankelijk in sommige der voornaamste consumptielanden een vermindering, doch gaandeweg ontwikkelde het verbruik zich weer in opgaande lijn. Een krachtige toeneming mag verwacht worden, wanneer politieke en economische rust in de wereld terugkeeren en vooral, wanneer de diverse staten eindelijk zullen besluiten het suikerverbruik niet meer kunstmatig laag te houden door het opleggen van hooge accijns en rechten.

Wat den toekomstigen loop der prijzen betreft, zal veel — zoo niet alles — afhangen van de verdere besluiten van den Internationalen Suikerraad betreffende de exportquota. In de van 12 tot 14 dezer te Londen gehouden zitting werd besloten de bestaande quota voor het tot 31 Augustus 1939 loopende tweede conventiejaar te handhaven en in een latere vergadering den toestand opnieuw te bezien ter vaststelling van de quota voor het derde jaar. Het is niet aan te nemen, dat ook dit jaar weer een tegenvallende biet-suiker oogst, die tot de zeldzame verschijnselen behoort, den Suikerraad daarbij te hulp zal komen. Overigens moet men deze restrictie maatregelen voor de suikerexporten als een „noodzakelijk” kwaad beschouwen, waarvan handel en industrie niet verlost kunnen worden alvorens de groote consumptielanden tot een gezonde economische politiek ten opzichte van het fiscaal mishandelde artikel suiker teruggekeerd zullen zijn. A. V.

AANBESTEDINGEN EN OVERHEIDS- INVESTERINGEN IN NEDERLAND.

Het is zeker niet de eerste keer, dat de aandacht gevraagd wordt voor de omvang der Overheidsinvesteringen in Nederland en de verdeling van de bedragen over de jaren.

De compenserende openbare-werkenpolitiek, waaronder wij verstaan een vorm van overheidsinvestering, waarbij het verloop van de overheidsinvesteringen tegengesteld is aan het verloop van de particuliere investeringen, ten einde op deze wijze de stabiliteit in de werkgelegenheid te bevorderen, vindt ook hier in Nederland zeer veel verdedigers.

Van die zijde wordt de laatste tijd meer dan bijzondere belangstelling aan de dag gelegd voor elke publicatie, waaruit het verloop van de overheidsinvesteringen valt af te lezen.

De moeilijkheid is echter, dat de juiste omvang van de jaarlijkse investeringen niet bekend is. Wel zijn voor bepaalde onderdelen: openbare aanbestedingen, aantal gebouwde woningen, kapitaaluitgaven van overheidslichamen enz. gedetailleerde gegevens bekend, maar een overzicht, waarin dat alles gecoördineerd is, ontbreekt nog heden ten dage.

Wil men hier in Nederland jaar voor jaar de om-

vang van de overheidsinvestering bepalen, dan is men aangewezen op schattingen.

De onderzoeker, wien het naast de exacte bepaling van de *absolute hoogte* der overheidsinvestering te doen is om het *verloop* der investeringen over jaren van hoog- en laag-conjunctuur, kan echter aan het verloop van een bepaalde vorm van overheidsinvestering, waarvan de gegevens wel bekend zijn, toch in zeer veel gevallen een vermoeden uitspreken over het verloop van het totaal der overheidsinvesteringen.

Bronnen.

Welke bronnen staan ons nu ter beschikking, wanneer wij het verloop van de overheidsinvesteringen willen nagaan? Wij noemen enkele van de voornaamste:

1. Men kan van verschillende overheidsinstanties de uitgaven nader analyseren en nagaan, hoeveel daarvan de investering ten goede is gekomen. Door Dr. Ir. A. Baars¹⁾ is op deze wijze de rekening van de gemeente Den Haag gedetailleerd onderzocht, waarbij men post voor post heeft nagegaan, of zich bij de uitgegeven bedragen ook uitgaven voor investeringsdoeleinden bevonden. Bij dit onderzoek stuitte men vaak op zeer grote moeilijkheden. Niet alleen kan een dergelijk onderzoek zich slechts uitstrekken over een enkele gemeente, die men representatief voor het geheel zou moeten beschouwen, maar bovendien blijkt in de praktijk, met wat voor moeilijkheden een dergelijk onderzoek gepaard gaat. Onze gemeentelijke administraties zijn er niet op ingesteld, de gemeentelijke investeringen van de andere uitgaven post voor post te splitsen, zodat een minutieus en tijdrovend onderzoek nodig is, om enig licht in deze zaak te brengen.

2. Een aantal gegevens is ons bekend op grond van inlichtingen, verkregen van de directies van Rijkswaterstaat en van de verschillende Provinciale Waterstaatsdiensten.

Ir. F. van Ry heeft in 1936 op deze wijze in een speciaal nummer van de Economisch-Statistische Berichten²⁾ een aantal cijfers verzameld over de uitgaven voor aanleg en verbetering van wegen, welke cijfers onlangs in het Economisch-Statistisch Maandbericht van 28 October 1938 zijn aangevuld en uitgebreid.

De gegevens, die op deze wijze verkregen worden, hebben echter alleen betrekking op de uitgaven van het rijk en de provincies voor wegen en bruggen, terwijl zeer belangrijke gemeentelijke uitgaven buiten beschouwing blijven.

3. Cijfers voor de gemeenten vindt men in de statistiek der gemeentefinanciën. De daar berekende „zuivere” uitgaven van de kapitaaldienst, kunnen onder zekere reserve gebruikt worden om een inzicht te geven in het verloop der investerings-activiteit van de gemeenten.

Het feit, dat in deze bedragen ook de aankoop van grond zit, een uitgave, die voor de werkgelegenheid geen directe betekenis heeft, maant echter tot voorzichtigheid bij het trekken van conclusies uit deze cijfers.

4. Tenslotte zijn in de cijfers van de openbare aanbestedingen, welke regelmatig door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, gegevens over de bedragen voor openbare werken voorhanden.

Zijn cijfers inzake aanbestedingen voor openbare werken representatief als index voor de investeringen?

Het zijn deze cijfers, die ons in vergelijking met

¹⁾ Dr. Ir. A. Baars: „Openbare werken en conjunctuur-beweging”, publicatie No. 23 van het Nederlandsch-Economisch Instituut.

²⁾ E.-S.B. No. 1093 dd. 9 December 1936 gewijd aan „Overheidsinvesteringen, werkverruiming en werkverschaffing”.

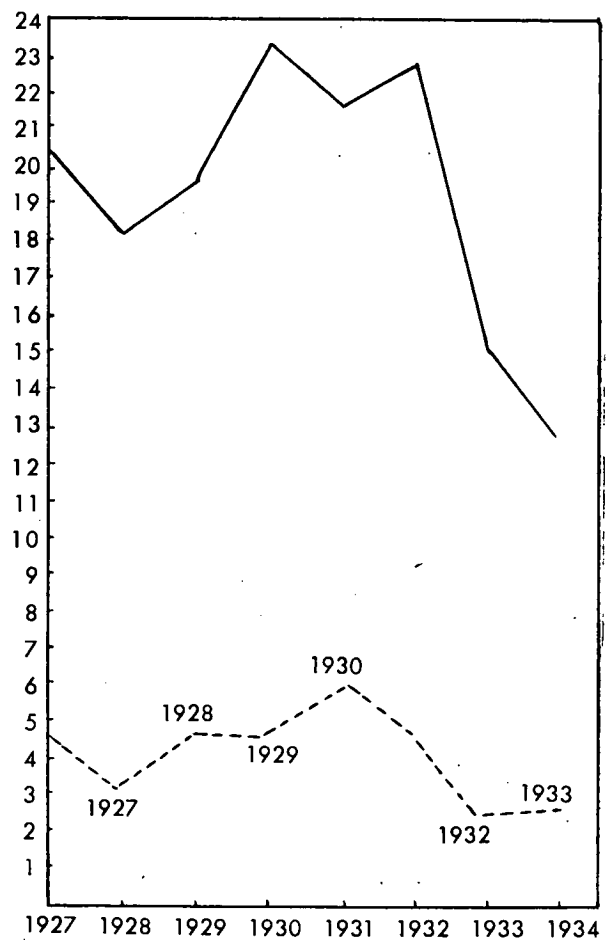
andere gegevens relatief nog het beste inzicht in het verloop van de overheidsactiviteit geven.

In het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek van 31 October 1938 is bovendien een retrospectief overzicht verschenen van de in de jaren 1926 tot en met 1937 gehouden aanbestedingen, voor zover ze openbare werken betreffen. Dit onderzoek, dat uitgevoerd is door de Gemeentelijke Technische Dienst te Rotterdam geeft een verdergaande specificatie van de aanbestedingscijfers, die maandelijks door het Centraal Bureau voor de Statistiek verstrekt worden.

Een bijzonder voordeel van het gebruik van aanbestedingscijfers is, dat een nadere onderverdeling van de bedragen mogelijk wordt. Bovendien is in deze cijfers de storende factor van de grondaankoop reeds van te voren geëlimineerd, terwijl zowel een verdeling naar objecten als naar de overheidsinstanties mogelijk is.

Tegenover deze voordelen staan enige nadelen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek baseert zijn gegevens over de aanbestedingen op door „De Aannemer”, orgaan van de Nederlandsche Aannemersbond en Patroonsbond voor de Bouwbedrijven, gepubliceerde gegevens. Slechts de aanbestedingssommen, die aan deze redactie bekend zijn, zijn meegeteld. Daarnaast wordt er echter voor een bepaald bedrag aan bouwwerken uitgevoerd, dat aan de redactie van „De Aannemer” ontgaat. Een deel van de bouwwerken wordt onderhands aanbesteed, terwijl ook een deel in eigen beheer wordt uitgevoerd. Het is niet zeker, dat de verhouding tussen hetgeen bekend en hetgeen onbekend is, steeds dezelfde blijft. Het aanbesteden is slechts één van de wegen, langs welke de uitvoering van openbare werken plaats vindt. Voor een onderzoek naar de uitgaven voor openbare werken is dit nadeel van het gebruik van aanbestedingscijfers niet zo groot, omdat vrijwel alle bouwwerken van de overheid openbaar aanbesteed worden.

Het cijfer der *particuliere* aanbestedingen is echter voor het totaal der particuliere investeringen in de

bouwnijverheid veel minder representatief omdat hier onderhands aanbesteden veel meer voorkomt.

Een andere beperking ligt in het feit, dat de aanbesteding zich hoofdzakelijk tot de burgerlijke en waterbouwkundige bouwwerken in de ruime zin bepaalt, welke ten behoeve van de verschillende openbare werken plaats hebben, terwijl er daarnaast ook in andere objecten door de overheid wordt geïnvesteerd.

Gezien al deze factoren kan men de vraag stellen, in hoeverre de aanbestedingscijfers representatief zijn voor de totale uitgaven voor investeringsdoeleinden der overheid. Slechts in enkele gevallen kan men dit nagaan.

De onderlinge afhankelijkheid van de aanbestedingscijfers en de cijfers van de totale investeringen, blijkt duidelijk, wanneer wij de aanbestedingscijfers van Den Haag vergelijken met de uitgaven voor openbare werken in diezelfde gemeente, welke laatste door Dr. Ir. Baars in zijn studie van de Haagse gemeentelijke uitgaven zijn onderzocht. De cijfers van Dr. Ir. Baars betreffen de kosten der permanente werken van de gemeente Den Haag, zoals deze na een analyse van de rekening-cijfers uit de gemeente-administratie gevonden werden.

De verstrekte bouwcredieten aan woningbouwverenigingen zijn daarbij geteld.

Gemeente Den Haag.
(In miljoenen Guldens).

Jaren	Totaal kosten openbare werken	Jaren	Bedrag der aanbested. 1)	Percentage
1927..	20.41	1926..	4.48	22
1928..	18.29	1927..	3.24	18
1929..	19.82	1928..	4.59	23
1930..	23.33	1929..	4.63	20
1931..	21.73	1930..	5.95	27
1932..	22.85	1931..	4.62	20
1933..	14.21	1932..	2.55	18
1934..	11.61	1933..	2.75	24

1) Deze cijfers zijn bekend op grond van inlichtingen van de Gemeentelijke Technische Dienst te Rotterdam. Zij wijken enigszins af van de in het Maandschrift (31-10-1938 blz. 1645) opgenomen cijfers van de Haagse aanbestedingen voor publieke werken, omdat in deze laatste cijfers ook aanbestedingen in de gemeente Den Haag, die van andere overheidsinstanties dan de gemeente uitgaan (Rijk, spoorwegen, waterschappen) zijn begrepen.

Uit deze Haagse cijfers blijkt, dat voor de gemeente Den Haag het totaal der uitgaven vier à vijf maal zo hoog is als het bedrag der aanbestedingen.

Wij menen, dat het verantwoord is, het verloop der aanbestedingscijfers karakteristiek te noemen voor het totaal der investeringscijfers, waarbij wij rekening houden met de mogelijkheid van plotseling afwijken in een bepaald jaar.

In een volgend artikel zullen wij nagaan tot welke conclusies ons een verdere analyse der bovenbedoelde cijfers betreffende de openbare aanbestedingen leidt.

G. M. NEDERHORST.

DE INVLOED DER BEWAPENING OP HET ECONOMISCH LEVEN IN ENGELAND.

Met de tegenwoordig om verschillende redenen in het centrum der belangstelling staande uitbreiding der Britsche bewapening, werd een begin gemaakt in 1935, toen uit een verklaring van gezaghebbende Duitse zijde bleek, dat Duitsland in de lucht niet langer de mindere was van eenige andere mogendheid. Lag aanvankelijk vooral een uitbreiding van het luchtwapen in de bedoeling, de steeds slechter wordende internationale politieke toestand leidde in Maart 1937 tot een groot vijf-jaren plan voor de herbewapening.

De kosten van dit programma zouden £1500 miljoen bedragen, waarvan het grootste deel uit belastingen gefinancierd zou worden. Hiertoe werd de inkomstenbelasting verhoogd, een winstbelasting, de

„National Defence Contribution” ingevoerd, en werden verschillende accijnzen verhoogd. Een bedrag van £400 miljoen zou geleend worden.

Het bleek evenwel reeds spoedig, dat de bewapening op een grooteren schaal zou moeten plaats vinden dan oorspronkelijk bedoeld was. Herhaaldelijk werd het programma uitgebreid, terwijl ook de belastingen weer verhoogd moesten worden. Het is thans niet mogelijk te zeggen, welk bedrag uiteindelijk met de bewapening gemoeid zal zijn, maar dit zal ongetwijfeld ver boven de £1.5 milliard liggen, wellicht zelfs £2.5 milliard bedragen. Het zal verder noodig zijn, een groot deel dan oorspronkelijk voorzien was, door leeningen te dekken.

Het verlaten van het oude standpunt, dat defensie-uitgaven uit de normale inkomsten gefinancierd moeten worden, werd gerechtvaardigd door er op te wijzen, dat het nageslacht in belangrijke mate de voordeelen van een versterkt verdedigingsapparaat zal hebben, zoodat het billijk is, dat het ook een deel der lasten hiervan draagt. Afgezien van deze redenering zou een financiering geheel uit belastinginkomsten waarschijnlijk een te zware druk op het economische leven leggen. De belastingen zijn reeds uitermate hoog, en hebben het peil van de laatste oorlogsjaren weer bereikt, terwijl de uitgaven blijven toenemen. Bedragen deze in het begrotingsjaar 1938-'39 £374 miljoen, voor 1939-'40 zal waarschijnlijk in totaal £500 à £525 miljoen noodig zijn. Hiervan zal een bedrag van £220 miljoen op de kapitaalmarkt opgenomen moeten worden. In verband met de grootte van dit bedrag is het niet uitgesloten, dat, indien men blijft doorgaan met het opvoeren van het bewapeningstempo, op den duur ernstige spanningen op de kapitaalmarkt optreden.

Bewapeningsuitgaven van Groot-Brittannië in mill. £ 1).

	Leger	Vloot	Luchtmacht	Totaal
1932/33	36	50	17	103
1935/36	45	65	28	138
1936/37	55	81	50	186
1937/38	91	105	82	278
1938/39 2)	114	126	134	374
1939/40 3)	?	?	200 à 225	500 à 525

1) Zonder de civiele luchtbescherming en het aanleggen van voedselvoorraden. 2) Raming. 3) Schatting.

Het aandeel van de bewapeningsuitgaven in de totale staatsuitgaven steeg van 12.8 pCt. in 1931/32 tot 33.2 pCt. in 1938/39. Ook het deel dat de bewapeningsuitgaven uitmaken van de besteding van het nationale inkomen nam sterk toe, al is het altijd nog aanzienlijk minder dan in de totalitaire landen. De ontwikkeling is als volgt (in mill. £).

	1935	1936	1937	1938
Nationaal inkomen 1)	4530	4850	5200	5000
Bewapeningsuitgaven	138	186	278	374 2)
id. in pCt. van nat. ink. ...	3	3.8	5.3	7.5

1) Schatting van C. Clark. 2) Raming.

Het is begrijpelijk, dat zich bij een dergelijke geweldige krachtsinspanning een groot aantal problemen voordoen, waarvan de oplossing vaak aanleiding zal geven tot min of meer ingrijpende veranderingen in de structuur van bepaalde deelen van het economisch leven.

Veranderingen op industrieel gebied.

Op dit terrein deden zich belangrijke vraagstukken voor, vooral met betrekking tot den bouw van vliegtuigen. Zooals reeds opgemerkt, was het in 1935 vooral de bedoeling het luchtwapen uit te breiden. Hierbij stuitte men op groote moeilijkheden, die er de oorzaak van waren, dat de resultaten gedurende geruimen tijd gering waren. De Regeering had er op gerekend, dat de bestaande vliegtuigfabrieken door een uitbreiding van hun capaciteit in staat zouden zijn in betrekkelijk korten tijd groote aantallen toestellen af te leveren. De ondernemers beschouwden deze orders aanvankelijk evenwel als een zeer tijdelijke verruiming

van hun afzetgebied, en waren niet bereid hiervoor hun productiecapaciteit uit te breiden. Na lang aarzelen, waardoor veel tijd verloren ging, ging de Regeering toen over tot het deelnemen in het kapitaal der vliegtuigfabrieken, om zodoende een vergroting van de productie mogelijk te maken. Dit bleek evenwel niet voldoende. De ondernemers waren ook thans niet bereid, hun installaties zoo ver uit te breiden, als met het oog op de eischen van de regeering noodzakelijk was. Daarom werd het zoogenaamde „shadow-scheme” ontworpen. Bij dit stelsel is de Regeering eigenaresse van de fabriek, terwijl de leiding tegen een meestal met den productie-omvang samenhangende vergoeding aan particuliere ondernemers wordt opgedragen.

Niet alleen voor den bouw van vliegtuigen, maar, zij het in minder mate, ook ten behoeve van leger en vloot, werden dergelijke „shadow factories” opgericht. Bij de uitbreiding van deze beide had men trouwens met minder moeilijkheden te kampen dan bij die van het luchtwapen, daar men van de ervaring, opgedaan bij de laatste, gebruik kon maken.

Het aantal shadow factories bedraagt thans ca. 100.

In het afgelopen jaar is men nog een derde systeem gaan volgen om tot een grootere productie van vliegtuigen te komen. Het is duidelijk, dat de productie er ten zeerste mee gebaat zou zijn, indien de bouw van vliegtuigen niet zou geschieden in een aantal geheel onafhankelijk van elkaar werkende fabrieken, maar indien de verschillende bedrijven zich zouden specialiseeren op enkele onderdeelen. Hierdoor zou het immers mogelijk worden om over te gaan tot serie-productie van een groot aantal onderdeelen. Een middel om dit te bereiken had de Regeering in de groote orders, die zij te plaatsen had. Zij kon de contracten splitsen, en de sub-contracten aan verschillende ondernemingen geven, die zoo tot samenwerking gedwongen werden. Hierdoor werd het ook mogelijk om voor de productie van bepaalde onderdeelen gebruik te maken van groote ondernemingen buiten de eigenlijke vliegtuigindustrie. Het gaat hier vooral om de medewerking van de ijzer-, staal-, machine- en autoindustrie en van de groote scheepsbouwmaatschappijen. Zoo wist men zich te verzekeren van de medewerking van den grooten auto- en motorfabrikant Lord Nuffield. De geheele organisatie van Vickers-Armstrong werd ingeschakeld voor den bouw van vliegtuigen, groote scheepsbouwconcerns, — o.a. John Brown, die de Queen Mary bouwde — gingen hier eveneens toe over. Thans werken ca. 3500 ondernemingen aan den bouw van vliegtuigen, waardoor een zeer sterke opvoering van de productie bereikt is.

Op industrieel gebied waren de belangrijkste veranderingen, teweeggebracht door de bewapening, dat de Regeering groote belangen bij de bewapeningsindustrie kreeg, en dat onder invloed van de Regeering een samenwerking tusschen verschillende ondernemingen tot stand kwam. Voorts breidden sommige ondernemingen het terrein van hun werkzaamheden uit, wat vooral van belang is voor den scheepsbouw. Onder invloed van de bewapening was een stijging van hun kostprijzen opgetreden, waarover later meer, wat tot gevolg had, dat de aanbouw van handelschepen tot een minimum daalde. Voor zoover zij niet profiteerden van den enormen aanbouw van oorlogschepen, werden de werven noodlijdend, en betekende de bouw van vliegtuigen dus een ware uitkomst.

Gevolgen voor de Handelsbalans.

In het algemeen is men geneigd de rechtstreeksche gevolgen van de bewapening voor den buitenlandschen handel sterk te overschatten. Een analyse van de handelsbalans van 1936 en 1938 leert, dat de direct met de bewapening in verband staande importen in 1938 niet meer dan £ 20 à £ 25 miljoen hooger waren dan in 1936. ¹⁾ Hier komt dan nog ca £ 8 miljoen bij

¹⁾ „Rearmament and the balance of payment”, The Banker, December 1938.

voor aankopen in verband met de vorming van voedselvoorraden, bestaande uit tarwe, suiker en traan.

Veel belangrijker zijn de indirecte gevolgen. De uitbreiding der oorlogsindustrieën leidde tot een schaarschte van enkele productiefactoren, vooral bepaalde soorten geschoolde arbeid, en — tijdelijk — van sommige grondstoffen. Hierdoor steeg de kostprijs van verscheidene industrieën niet onbelangrijk. Vooral de scheepsbouw ondervond hiervan de gevolgen. Dit leidde, tezamen met enkele andere oorzaken, die niet in verband staan met de bewapening, zooals o.a. den slechten gang van zaken in de textielindustrie, tot een verder passief worden van de handelsbalans.

De steeds meer ongunstig wordende handelsbalans, en het gevaar van interen op het nationale vermogen, waartegen Sir Robert Kindersley herhaaldelijk gewaarschuwd heeft, zijn, naast politieke factoren, de oorzaak van de exportoffensieven, waaraan thans zooveel aandacht besteed wordt. Politieke factoren spelen een groote rol bij de richting van deze exportoffensieven ²⁾, maar de noodzaak van vermeerderden export vloeit vooral voort uit de van jaar tot jaar slechter wordende handelsbalans. De recente verhooging van de exportcredietgaranties, en de credietverleening aan Engelsche firma's voor buitenlandse transacties, als deze in het nationaal belang zijn, houden hiermede ten nauwste verband.

H. E. B. SCHMALHAUSEN.

²⁾ Zie de artikelen „Uitvoeroffensieven” en „Voorrang aan den export” in E.-S.B. van 19 October en 28 December 1938.

DE RIJKSMIDDELEN OVER DECEMBER.

Algemeen beeld.

De opbrengst der Rijksmiddelen over de laatste maand van het juist verstreken jaar heeft in het aspect, dat die middelen den laatsten tijd vertoonden, vrijwel geen verandering gebracht. De totale ontvangsten der niet-directe belastingen waren in elk der drie laatste maanden van 1938 bijna gelijk. In December jl. bedroegen zij f 36.632.800, of f 864.000 meer dan de gemiddelde maandraming. Daarentegen werd de opbrengst van dezelfde maand van 1937 niet bereikt. Het nadeelig verschil belooft f 972.500, doch een nadere beschouwing van de afzonderlijke middelen doet zien, dat het algemeen niveau zeker niet achterblijft bij dat, waarop de middelen zich in het eind van het voorafgaande jaar bewogen. Vooreerst vertoonden de successierechten weliswaar thans een vrij scherpe daling, doch de ontvangsten van December 1937 waren door bijzondere omstandigheden aan den hoogen kant. In de tweede plaats valt het op, dat de omzetbelasting met niet minder dan f 849.000 terugliep; hierbij moet intusschen worden bedacht, dat in de maand November jl. de maandraming met ongeveer f 2.3 miljoen werd overschreden, zoodat hier hoogstwaarschijnlijk aan een wisselwerking moet worden gedacht. Alles overziende mag men over de opbrengst van December niet ontevreden zijn; de meeste heffingen bewogen zich dan ook in stijgende richting; een uitzondering hierop maakten het statistiekrecht, de tabaksaccijns, de omzetbelasting, de couponbelasting, de zegelrechten, de successierechten en de loods-gelden.

Ook het Jaaroverzicht maakt geen onbevredigenden indruk. De totale ontvangsten van de twaalf maanden van 1938 hebben f 440.143.700 bedragen tegen f 436.835.900 in het daaraan voorafgaande jaar en bij een jaarraming van f 429.225.000. Al was geen bijzondere stijging te constateeren, zooals in 1937 het geval was, de verkregen vooruitgang kon althans worden behouden, zelfs was nog een kleine toeneming te constateeren. En het geraamde opbrengstcijfer werd met ruim f 10.8 miljoen overtroffen. Twaalf middelen gaven tezamen f 16.625.800 méér dan in 1937; daar-

entegen veroorzaakten de overige vijf middelen een daling in opbrengst van f 13.318.000 (waarvan f 11.449.300 op rekening komt van de zegelrechten). Wat de raming betreft, elf middelen brachten gezamenlijk f 17.338.600 meer op dan waarop bij de samenstelling der begroting werd gerekend; de overige zes middelen bleven f 6.419.900 bij de verwachting ten achter (waarvan f 4.887.900 te wijten is aan een trager vloeien van de zegelrechten).

Dividend- en tantiëmebelasting.

De dividend- en tantiëmebelasting gaf een voor de maand December verrassend mooie opbrengst, t.w. f 1.312.600, of f 489.900 meer dan de ontvangsten van December 1937, die op zichzelf beschouwd ook al niet ongunstig waren. De totale opbrengst van 1938 steeg hierdoor tot f 25.039.300, of f 2.661.300 boven die van 1937 en f 4.039.300 meer dan waarop blijkens het ramingscijfer was gerekend. Niet zonder voldoening mag op dezen vooruitgang worden gewezen, al moet hierbij wel in overweging worden genomen, dat het gunstige resultaat niet alleen aan de hogere ondernemerswinsten van 1937 moet worden toegeschreven, doch dat ook de in Mei jl. ingevoerde 20 nieuwe opcenten hun invloed hebben doen gelden.

Invoerrechten.

De invoerrechten blijven hoge ontvangsten opleveren. Ditmaal kwam f 453.600 meer binnen dan in December 1937 en werd de gemiddelde maandraming met f 55.500 overschreden. Gerekend over twaalf maanden is een stijging met f 1.894.600 te constateren. In totaal hebben de invoerrechten in 1938 f 99.152.200 opgebracht. Reeds eerder werd er op gewezen, dat de oorzaak van de vermeerdering hoofdzakelijk is te zoeken in den invoer van met specifiek recht belaste goederen als benzine en thee. Over het algemeen genomen toch daalt onze buitenlandsche handel. Dit blijkt wel uit het voortdurende terugloopen van het statistiekrecht, dat ditmaal een decres van f 47.100 opleverde en over het geheele jaar 1938 een vermindering van f 310.000 te boeken gaf, een voor dit kleine middel niet onaanzienlijk bedrag.

Accijnzen.

De opbrengst der accijnzen stemt over het algemeen tot tevredenheid. Al deze heffingen zonder uitzondering hebben in het afgelopen jaar meer opgebracht dan in het voorafgaande. De totale vooruitgang bedroeg f 3.804.700. Ook de jaarraming werd bij alle overschreden, uitgezonderd bij den zoutaccijn, welke f 11.700 minder heeft opgeleverd, dan waarop blijkens de raming was gerekend. Het volgend staatje geeft een vergelijking tusschen de jaaropbrengsten van 1937 en 1938 en de raming voor 1938:

	Raming 1938	Opbrengst 1938	Opbrengst 1937
Zout	f 2.000.000	f 1.988.300	f 1.812.100
Geslacht	„ 7.200.000	„ 7.424.800	„ 7.359.900
Wijn	„ 2.200.000	„ 2.263.400	„ 2.203.500
Gedistilleerd	„ 28.000.000	„ 28.921.300	„ 28.454.100
Bier	„ 7.000.000	„ 8.119.600	„ 7.814.700
Suiker	„ 55.000.000	„ 56.853.500	„ 55.298.700
Tabak	„ 35.000.000	„ 36.512.950	„ 35.336.100

Wat de opbrengsten der afgelopen maand betreft, kan nog worden opgemerkt, dat, met uitzondering van dien op tabak, alle accijnzen ditmaal een hooger opbrengstcijfer hebben vertoond. Bij het zout bedroeg de stijging f 33.900, doch de ontvangsten van December 1937 waren zeer aan den lagen kant. Ook in de afgelopen maand viel over dit middel niet te roemen; immers er kwam f 59.100 minder binnen dan de gemiddelde maandraming. Over het algemeen is de loop van deze heffing in 1938 zeer wisselvallig geweest. Het geslacht verschafte f 24.000 meer, dank zij de hoge rundveeprijzen. Bij den wijnaccijn bedroeg de vooruitgang f 53.800, bij den gedistilleerdaccijn

f 87.500 en bij den bieraccijn f 32.500. Al deze middelen blijven goed op peil. Ook de suikeraccijn weet zich te handhaven; in de afgelopen maand kon een surplus van f 69.200 worden geboekt boven de ontvangst van December 1937, waardoor de in de eerste maanden van het jaar verkregen voorsprong steeg tot f 1.554.700. Tenslotte de tabaksaccijn, die ditmaal met f 103.700 terugliep, doch gerekend over twaalf maanden toch nog een vooruitgang van f 1.176.900 aanwees.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht ditmaal rond f 5.200 meer op. Daarentegen vertoonde de omzetbelasting een daling van niet minder dan f 849.000. Zooals reeds hierboven werd opgemerkt, heeft de maand November jl. voor een dermate hooge opbrengst gezorgd, dat aan het decres van de afgelopen maand niet te veel waarde mag worden gehecht. Door de intensievere toepassing der wet en het duurdere worden van vele artikelen, valt de opbrengst van deze heffing niet tegen. In totaal werd in 1938 f 77.127.600 ontvangen, d.i. f 2.967.700 meer dan in 1937 en f 2.127.600 boven de jaarraming. De couponbelasting blijft door de vele plaats gehad hebbende conversies zich in dalende richting bewegen; ditmaal bedroeg het decres f 147.500 (over twaalf maanden f 1.320.000).

De daling van de zegelrechten ad f 554.600 komt geheel op rekening van een trager vloeien van de beursbelasting, welke met f 592.400 terugliep. Overigens was de ontvangst in vergelijking met de vorige maanden vrij normaal. Daarentegen gaven de registratierechten ditmaal een stijging te zien van f 250.700. De opbrengst van laatstgenoemd middel was ditmaal niet ongunstig, immers f 537.600 boven de maandraming en hooger dan het peil der voorafgaande maanden. De registratierechten hebben inderdaad minder van de depressie te lijden dan de zegelrechten. Bedroeg de teruggang bij laatstgenoemd middel, gerekend over 12 maanden, f 11.449.300, de registratierechten daalden in totaal met slechts f 41.200.

De successierechten gaven ditmaal f 760.500 minder, doch de ontvangsten van December 1937 waren bijzonder hoog. Er kwam in de afgelopen maand toch nog f 67.000 meer binnen dan de maandraming. In totaal is 1938 f 5.291.800 bij 1937 in het voordeel. De waardestijging van diverse vermogensbestanddeelen zal hieraan wel niet vreemd zijn. De loodsgelden gaven weer een daling te zien (van f 10.300); met dit middel gaat het minder goed. Gerekend over twaalf maanden werd f 197.600 minder geboekt dan in het voorafgaande jaar.

Directe belastingen.

Over de directe belastingen kunnen wij kort zijn. In de afgelopen maand steeg het totale kohierbedrag van alle heffingen van f 120.132.300 tot f 123.274.600. Laatstgenoemd bedrag komt f 12.709.700 uit boven den totalen stand van den overeenkomstigen dienst op 31 December 1937. De stijging voltrok zich over de geheele lijn. Het leeuwendeel daarvan (f 11.164.700) komt op rekening van de inkomstenbelasting. Het gunstige jaar 1936/1937 is op dit resultaat uiteraard van invloed geweest; daarnaast werden voor het belastingjaar 1938/1939 hogere opcenten geheven. Het accres van de grondbelasting kan als een normale toeneming worden beschouwd. Bij de overblijvende belastingen is de toeneming in hoofdzaak te danken aan de waardestijging van diverse vermogensbestanddeelen.

AANTEKENINGEN.

De verzwakking van de positie van Engeland in de wereldscheepvaart en -scheepsbouw.

Wereldscheepvaart en -scheepsbouw.

Na zich in 1929 en 1930 op hoog peil te hebben bewogen, is de bezetting der scheepswerven in de wereld gedurende drie volgende jaren aanzienlijk teruggegaan. In den loop van 1937 heeft, dank zij het snelle herstel op de vrachtenmarkt, de tewatergelaten tonnage het niveau van 1929 overschreden, waarna 1938 eveneens nog een gunstig beeld te zien gaf, hetgeen in onderstaande grafiek aan den dag treedt.

De vooruitzichten in 1939 zijn echter voor den scheepsbouw niet zoo rooskleurig in verband met den geringen omvang der nieuwe bouworders.

Het herstel in de scheepsbouwnijverheid na 1933 is in de verschillende landen niet parallel verlopen. In het laatste nummer van „The Economist”¹⁾ wordt, naar aanleiding van de aanvragen om regeeringssteun van de zijde van de Britsche scheepvaart en den scheepsbouw, een artikel gewijd aan de ernstige moeilijkheden, waarmede deze, voor het economisch leven zoo belangrijke, bedrijfstakken in Engeland te kampen hebben.

De positie van Engeland vóór 1929.

Zoewel op het gebied der scheepvaart als op dat van den scheepsbouw stond Engeland sedert jaren aan de spits van alle landen ter wereld. Momenteel verkeeren echter beide bedrijfstakken in zeer ongunstige omstandigheden. De inkomsten der reederijen zijn niet toereikend om de kwaliteit van hun vloot op peil te houden; de reeders zijn niet in staat hun oude schepen door nieuwe tonnage te vervangen. De scheepsbouwnijverheid klaagt over een groot gebrek aan nieuwe orders. Men kan zich nu de vraag stellen, aan welke factoren het te wijten is, dat de positie van Engeland als vrachtvaarder en scheepsbouwer zoo aanzienlijk verzwakt is.

Voor den wereldoorlog verzorgde Groot-Brittannië als eerste mogendheid het internationaal overzeesche goederenvervoer en was het tevens de bouwer van het grootste deel der wereldvloot. De overige landen aanvaardden deze positie. Dit wordt nader bewezen door het feit, dat Engeland in die periode ongeveer de helft der wereldtonnage bezat en dat gedurende de jaren 1909—1913 61 pCt. van de wereldhandelsvloot op de Britsche werven gebouwd werd. In den wereldoorlog traden echter duidelijk de nadelen naar voren, welke aan deze overheerschende positie van de Britsche scheepvaart en scheepsbouwnijverheid voor de betrokken landen verbonden waren. In de oorlogsjaren werden de Britsche schepen geheel in dienst gesteld van het Britsche Rijk, terwijl de scheepswerven uitsluitend aan Britsche belangen werden dienstbaar gemaakt.

Van 1914 dateert dan ook het streven der andere landen naar het bezit van een eigen, bij hun handel passende koopvaardijvloot, zelfs indien een zoodanige politiek de schatkist zou belasten. In hoeverre deze

¹⁾ 21 Januari 1939.

politiek inderdaad resultaten heeft opgeleverd, komt duidelijk tot uiting in onderstaande tabel en de grafiek III.

Positie van Groot-Brittannië in scheepvaart en scheepsbouw¹⁾ (in 1000 B.R.T.).

	1913	1929	1938
I. Stoom- en motortonnage van:			
Groot-Brittannië	18.274	20.046	17.675
Overige landen ²⁾	20.944	41.115	43.685
Aandeel in % van Gr.-Brittannië	46 ⁵	33	29
II. Tewatergelaten tonnage in:			
Groot-Brittannië	1.932	1.523	1.019
Overige landen	1.401	1.270	1.967
Aandeel in % van Gr.-Brittannië	58	54 ⁵	34
III. Op stapel gezette tonnage in:			
Groot-Brittannië	1.833	1.650	505
Overige landen	—	1.347	2.027
Aandeel in % van Gr.-Brittannië	—	55	20

¹⁾ Bron: The Economist van 21 Januari 1939. ²⁾ Exclusief de vloot van de Vereenigde Staten op de Groote Meeren.

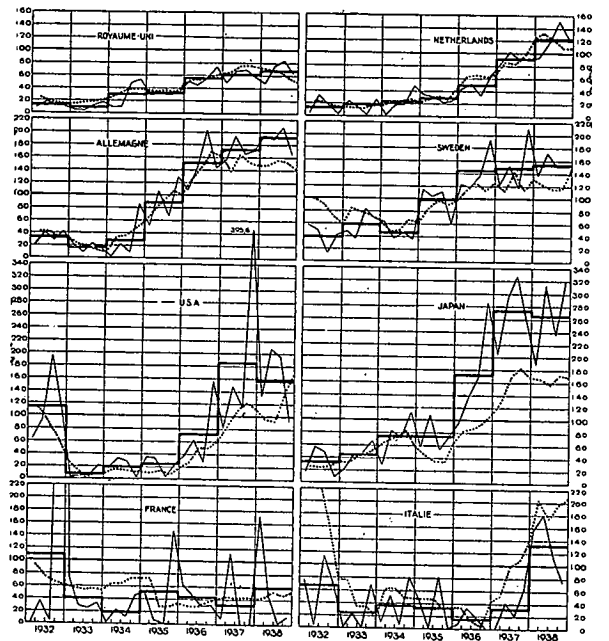
In de jaren vóór 1929 waren de overige landen geneigd hun handelsvloot uit te breiden door een krachtig beroep te doen op de Britsche scheepsbouwers, waardoor het aandeel van de Engelsche werven in het wereldtotaal aan tewatergelaten tonnage slechts een geringere vermindering te zien gaf (van 58 pCt. in 1913 tot 54½ pCt. in 1929). Daarentegen liep het aandeel van Groot-Brittannië in het wereldtonnage aan stoom- en motorschepen van 46½ pCt. in 1913 tot 33 pCt. in 1929 terug, hetgeen een aanzienlijke achteruitgang beteekende.

De ontwikkeling na 1929.

Gedurende het laatste decennium heeft Groot-Brittannië echter ook zijn dominerende positie als

II.

De ontwikkeling van den scheepsbouw in verschillende landen (1929 = 100).

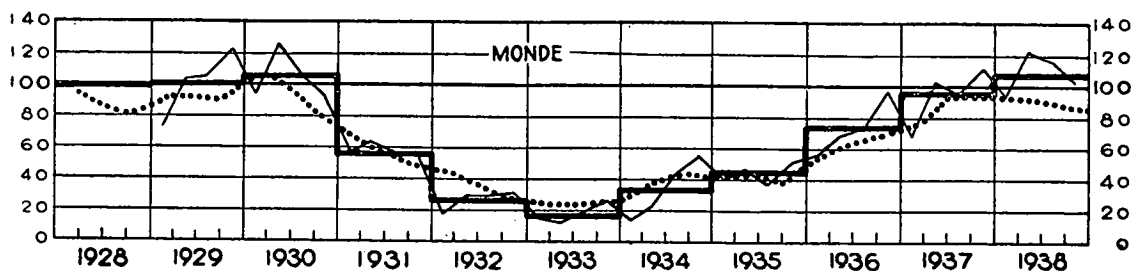

I. Wereldscheepsbouw *) (1929 = 100).

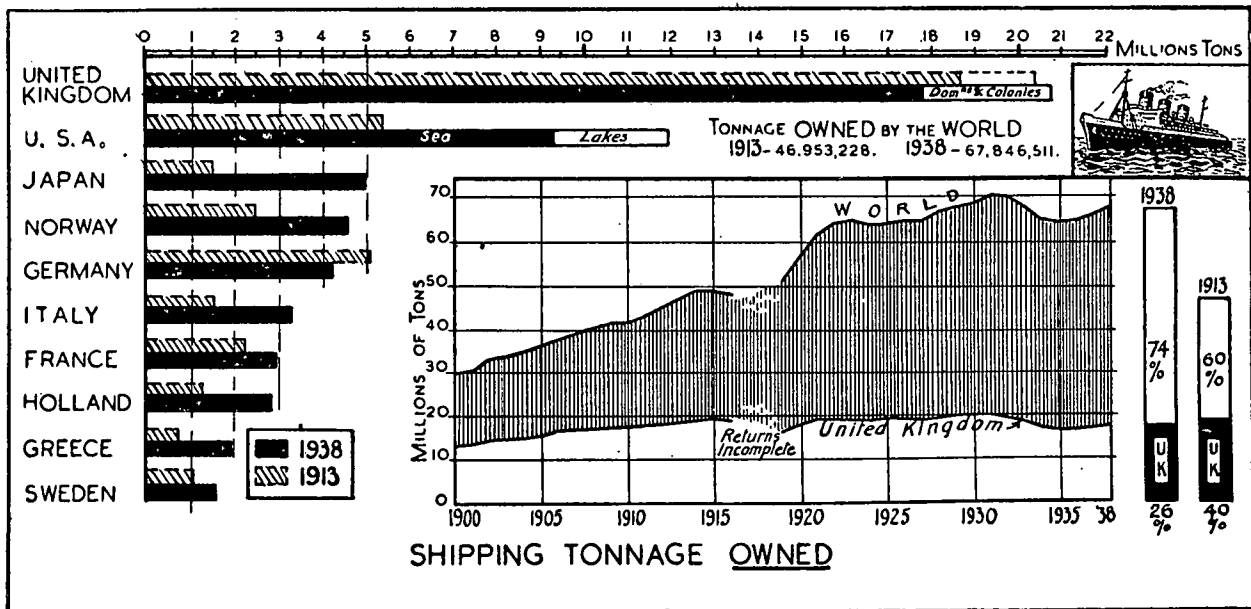
TONNAGE LANCÉ

— Chiffres annuels
 - - - Chiffres trimestriels

TONNAGE EN CONSTRUCTION

*) Bron: Bull. mensuel de Statistique de la Soc. d. Nations Jan. 1939.

Bron: The Economist van 21 Januari 1939.

scheepsbouwer grootendeels verloren. Terwijl Englands aandeel in de koopvaardijvloot van de wereld een verderen teruggang van 33 pCt. in 1929 tot 29 pCt. in 1938 vertoonde, daalde het aandeel in het wereldtonnage van de door de Britsche scheepsbouwrijverheid tewatergelaten scheepsruimte van 54½ tot 34 pCt. De sterke, zoowel absolute als relatieve, vermeerdering van de niet in Engeland gebouwde scheepsinhoud kan grootendeels worden teruggevoerd op de toegenomen beteekenis van de Japanse, Noordamerikaansche, Zweedsche en Duitsche scheepsbouwrijverheid. De grafiek II, welke ontleend is aan het „Bull. mens. de Statistique” van den Volkenbond brengt deze ontwikkeling in beeld.

Slechts in Engeland en Frankrijk, om de voornaamste landen te noemen, heeft de scheepsbouw in 1938 nog niet den omvang van 1929 bereikt. De ongunstige ontwikkeling van den scheepsbouw in Engeland is niet alleen het gevolg van het verlies van buitenlandse orders, maar tevens hebben de hooge bouwkosten van de Britsche werven de eigen reeders gedwongen hun schepen voornamelijk in het buitenland te doen bouwen. In het geheele jaar 1938 ontvingen de Engelsche scheepsbouwers slechts 1/6 en in het laatste kwartaal van dat jaar slechts 15 pCt. van het wereldtotaal aan orders voor koopvaardij-schepen.

De factoren, die Engeland's positie beïnvloeden.

Ofschoon het streven naar economische zelfvoorziening, met haar subsidies en vlagdiscriminaties, dit proces heeft versneld, mag men niet nalaten op enkele andere factoren te wijzen, welke tot den achteruitgang van beide bedrijfstakken in Engeland hebben bij-

gedragen. Het onlangs gepubliceerde rapport van een commissie uit de Engelsche scheepvaartkamer, heeft den ongunstigen toestand in de Engelsche scheepvaart niet verheeld. Naar haar meening wordt de concurrentiekracht van de onder vreemde vlag varende schepen ten opzichte van de Engelsche reederijen versterkt door de volgende factoren:

1. Geringere kapitaalkosten per ton scheepsruimte.
2. Lagere vaarkosten.
3. Goedkoopere en snellere reparaties, en tenslotte
4. De directe en indirecte steunmaatregelen van de Regeeringen.

De grootere efficiëncy van de niet-Engelsche handelsvloot kan slechts ten deele op rekening van de laatstgenoemde maatregelen gesteld worden. De scheepsbouwrijverheid heeft zich echter verdedigd door erop te wijzen, dat zij aan de toeneming der bouwkosten slechts weinig kan doen, daar deze het gevolg is van de stijging van materiaalprizen en loonen, over de hoogte waarvan zij geen zeggingschap heeft. Het is inderdaad onbetwistbaar, dat de herbewapening in sterke mate tot de vermeerdering dezer kosten heeft bijgedragen.

Met een eventueele steunverleening aan scheepvaart en scheepsbouw is echter meer gemoed dan alleen het belang van deze bedrijfstakken. De uitgestrekte afstanden tusschen de deelen van het Britsche Imperium en de afhankelijkheid van Groot-Brittannië van grondstoffen en voedingsmiddelen, welke uit overzeesche landen moeten worden ingevoerd, noodzaken tot de handhaving van een groote handelsvloot en dientengevolge van een omvangrijke scheepsbouwrijverheid. Daardoor wordt deze steunverleening tot een essentieel gedeelte van het herbewapeningsprogramma. In welchen vorm deze steunverleening dient te worden

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	15-21 Jan. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	15-21 Jan. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	22.314	38.451	60.202	—	1.200	—	39.651	60.202
Rogge	3.013	6.778	9.514	—	—	—	6.778	9.514
Boekweit	715	1.165	1.000	—	—	—	1.165	1.000
Mais	25.372	45.966	113.971	4.309	13.153	13.182	59.119	127.153
Gerst	7.073	12.501	19.229	—	—	1.490	12.501	20.719
Haver	3.354	4.659	24.411	—	860	1.036	5.519	25.447
Lijnzaad	335	4.325	8.790	13.622	26.063	10.131	30.388	18.921
Lijnkoek	665	4.897	3.850	150	150	—	5.047	3.850
Tarwemeel	343	2.320	3.543	70	242	1.511	2.562	5.054
Andere meelsoorten	230	635	2.925	—	45	338	680	3.263

gegoten en tot welk bedrag zij dient te worden gegeven, is en blijft een moeilijk probleem.

Alvorens tot een omvangrijke steunverlening over te gaan moet tenslotte een nauwgezet onderzoek ingesteld worden naar de oorzaken van de hoogere bouw- en vaarkosten. Weliswaar verminderen de lage loonen, de subsidies en de vlagdiscriminaties in vele landen de kansen van de Britsche scheepvaart en scheepsbouw in den concurrentiestrijd, maar geheel verklaren doen zij de ernstige moeilijkheden van deze bedrijfstakken niet. Waardoor is het anders mogelijk, dat de Nederlandsche scheepswerven met Britsche materialen goedkoper schepen bouwen en dat hetzelfde geldt voor de Scandinavische werven, waar loon en arbeidsvoorwaarden geen geringer uitgaven eischen?

P. C. J. K.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Uit. December 1938 (in Gulden)

AFDEELING Ia Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1938 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorige dienst t/m dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.544.076	34.917	10.509.159	10.354.819
Inkomst.bel. b)	82.195.236	1.660.130	80.535.106	69.370.395
Vermogensb. c)	19.513.530	142.281	19.371.249	18.688.436
Verdedig. bel. I	10.938.670	102.080	10.836.590	10.256.378
Bel.v.d.doodehd.	2.039.502	17.029	2.022.473	1.894.821
Totaal	125.231.014	1.956.437	123.274.577	110.564.849

a) ¼ hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60-78 opcenten. Voor het belastingdienstjaar 1938/39 worden 70/88 opcenten geheven. c) Hoofdsom + 75 opcenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en ⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ³⁾ Voor het belastingdienstjaar 1938/1939 worden 70/88 opcenten geheven.

AFDEELING Ib Overige middelen.	Dec. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenkomstige periode 1937
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	1.312.598	25.039.286	22.378.009
Rechten op den invoer	8.222.170	99.152.194	97.257.563
Statistiekrecht	181.759	2.459.189	2.769.178
Accijns op zout	107.575	1.988.313	1.812.089
Accijns op geslacht	639.180	7.424.844	7.359.919
Accijns op wijn	465.070	2.263.352	2.203.476
Accijns op gedistill.	3.308.294	28.921.255	28.454.092
Accijns op bier	650.253	8.119.599	7.814.709
Accijns op suiker	5.154.089	56.853.456	55.298.709
Accijns op tabak	2.822.378	36.512.955	35.336.082
Bel. op gouden en zilverw.	59.259	577.096	571.390
Omzetbelasting	6.015.016	77.127.641	74.159.914
Couponbelasting	281.411	5.001.667	6.321.637
Recht. en boeten v. zegel	1.481.371	21.112.051	32.561.391
Recht. en boet. v. registr.	1.954.255	16.605.610	16.646.764
Recht. en boet. v. successie. v. overgang bij overliden en v. schenking	3.900.311	50.321.940	45.030.185
Opbrengst d. loodsgelden	77.783	663.225	860.794
Totaal	36.632.772	440.143.673	436.835.901

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 274.228 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 4.387.150.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1937/1938 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Dec. 1938	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936/37 tot en met dezelfde maand van 1937
Gemeente.f.belast. . .	60.054.710	56.711.615
Opv. verm. t. get. v. 50	6.036.518	5.203.960

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1937.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1937 tot en met de maand Dec. 1938
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.300.000	10.304.193
Inkomstenbelasting	72.000.000	72.515.354
Vermogensbelasting	18.000.000	20.532.673
Verdedigingsbel. I	8.000.000	10.636.611
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.988.744
Divid.- en tantiëmelasting	13.800.000	22.378.009
Rechten op den invoer	91.250.000	97.259.528
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.309
Accijns op zout	2.000.000	1.804.516
Accijns op geslacht	6.000.000	7.358.504
Accijns op wijn	1.800.000	2.204.290
Accijns op gedistilleerd	27.500.000	28.445.658
Accijns op bier	7.000.000	7.814.399
Accijns op suiker	53.000.000	55.300.287
Accijns op tabak	32.500.000	35.336.082
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	571.391
Omzetbelasting	62.500.000	74.157.901
Couponbelasting	5.500.000	6.321.532
Rechten en boeten van zegel	16.400.000	32.561.406
Rechten en boeten v. registr.	11.100.000	16.647.004
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	40.800.000	45.030.245
Opbrengst der loodsgelden	500.000	860.794
Totaal	484.025.000	552.798.450

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1938	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Dec. 1938
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.600.000	9.506.267
Personele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.000.000	19.163.038
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom)	15.500.000	15.040.225
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom)	2.500.000	2.259.500
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom)	4.700.000	4.806.907
Totaal	52.300.000	50.775.937

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Dec. 1938	1938	1937
Motorrijtuigenbelasting	1.217.385	22.996.878	21.923.009
Rijwielbelasting	10.018	7.779.325	7.728.458
Totaal	1.227.403	30.776.203	29.651.467

STATISTIEKEN.

OPEN MARKT.

	1939				1938	1937	1914
	21 Jan.	16/21 Jan.	9/14 Jan.	2/7 Jan.	17/22 Jan.	18/23 Jan.	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	1/4	1/4	1/4	3/4	1/4	1/2-9/16	3/4-43/4
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1	3-4 1/4
Londen							
Daggeld	1/8-1	1/8-1	1/8-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1
Partic. disc.	17/32	17/32-9/16	9/16-5/8	9/16-5/8	17/32-9/16	17/32-9/16	9/16-3/4
Berlijn							
Daggeld	17/8-2 1/8	17/8-2 1/2	2 1/2-3	2 3/8-3 1/8	2 5/8-3 1/8	2-1 1/2	2 5/8-3 1/8
Maandgeld	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 3/4-3	2 1/2-7/8
Part. disc.	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	3	2 7/8
Warenw.	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/4
New York							
Daggeld ¹⁾	1	1	1	1 1/2	1	1	3/16
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	15/16-1	1

¹⁾ Koers van 20 Jan. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
²⁾ 3/7 Jan.

1) Zie blz. 15 van E.-S. B. van 4 Jan. jl.	GERST 64½ kg Amer.No.3) loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Russische 1) loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.			BURMA RIJST Loonzijn per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrikaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN (groot) Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.				
	Herl. Ned. Ct. Not.		Termijn- noteer. op 1 of 2 mnd.		Amerik. No. 2)		Herl. Ned. Ct. Not.		Termijn- noteer. op 1 of 2 mnd.		80 kg Roemeense 1) Locoprijs		Herl. Ned. Ct. Not.		Leeuwarder Comm. Noteering		Heffing Crisis Zuivel-Centr.		Herl. Ned. Ct. Not.			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1927	237	110,2	171,50	89,3	176	87,1	12,47	102,5	13,82	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	11 3/4	2,03	98,4	—	43,30	95,0	7,96	99,3
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226	111,9	13,15	108,1	12,57	100,1	13,47	99,9	6,43	98,4	10 7/8	2,11	102,3	—	48,05	105,4	7,99	99,6
1929	179,75	83,6	196	102,1	204	101,0	10,87	89,4	11,27	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	10 7/8	2,05	99,4	—	45,40	99,6	8,11	101,1
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,22	51,2	8,27	65,9	9,67	71,7	5,09	77,9	8 5/8	1,66	80,5	—	38,45	84,4	6,72	83,8
1931	107,25	49,9	78,25	40,8	84,50	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5 5/8	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7
1932	100,75	46,8	72	37,5	77,25	38,2	4,62	38,0	4,70	37,4	5,22	38,7	2,59	39,6	5 11/16	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6
1933	70	32,5	60,75	31,6	68,50	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,02	37,2	1,84	28,2	4 7/8	0,61	29,6	—	20,20	44,3	3,71	46,3
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	35,0	3,32	27,3	3,25	25,9	3,67	27,3	1,74	26,6	4 7/8	0,45	21,8	—	18,70	41,0	3,45	43,0
1935	68	31,6	56	29,2	61,25	30,3	3,07	25,3	3,87	30,9	4,12	30,6	2,07	31,7	5 8/16	0,49	23,7	—	14,85	32,6	3,20	39,9
1936	86	40,0	74,50	38,8	74	36,6	4,27	35,1	5,75	45,8	6,27	46,5	2,19	33,5	5 7/8	0,58	28,1	—	17,55	38,5	3,50	43,6
1937	137,75	64,0	105,75	55,1	111	55,0	8,95	73,6	8,02	63,9	8,92	66,2	2,70	41,3	6	0,78	37,9	—	19,75	43,3	3,96	49,4
1938	103,00	47,9	100,50	52,3	106,50	49,9	5,72	47,1	5,40	43,0	6,20	46,0	2,48	38,0	5 7/8	0,80	38,8	—	21,27	46,7	3,98	49,6
Dec. 1937	130,25	60,6	110	57,3	120,75	59,8	7,30	60,0	7,05	56,1	8,02	59,5	2,43	37,2	5 5/8	0,84	40,8	0,60	20,80	45,6	5,24	65,3
Jan. 1938	130	60,4	113,75	59,2	117,25	55,0	7,65	62,9	7,45	59,3	8,40	62,3	2,35	36,0	5 3/8	0,80	38,8	0,61	21,45	47,1	4,15	51,7
Febr.	129,50	60,2	106	55,2	110,75	51,9	7,60	62,5	7,27	57,9	8,30	61,5	2,39	36,6	5 1/4	0,81	39,3	0,65	22,12	48,5	3,65	45,5
Mrt.	121,50	56,5	104,50	54,4	109,75	51,5	7,10	58,4	6,77	53,9	7,70	57,1	2,36	36,1	5 3/8	0,81	39,3	0,56	21,70	47,6	2,80	34,9
Apr.	116,75	54,3	107,50	56,0	117,75	55,2	6,65	54,7	6,55	52,1	7,35	54,5	2,42	37,1	5 5/8	0,87	42,2	0,47	19,60	43,0	2,90	36,2
Mei	113,50	52,8	104,50	54,4	111	52,1	6,17	50,8	6,12	48,8	6,95	51,5	2,64	40,4	5 10 1/2	0,89	43,2	0,45	20	43,9	3,25	40,5
Juni	103,75	48,2	100,50	52,3	102,75	48,2	5,62	46,2	5,97	47,6	6,92	51,3	2,67	40,9	5 11 1/2	0,80	38,8	0,51	19,57	42,9	3,39	42,3
Juli	103,75	48,2	104,75	54,6	106,75	50,1	5,95	48,9	5,37	42,8	6,77	50,2	2,74	42,0	6 1 1/4	0,78	37,9	0,50	20,45	44,9	3,71	46,3
Aug.	86,75	40,3	98,25	51,2	102,25	47,9	5,05	41,5	4,70	37,4	5,77	42,8	2,88	44,1	6 5/8	0,76	36,9	0,55	21,32	46,8	4,17	52,0
Sept.	80,50	37,4	96,25	50,1	105,25	49,4	4,27	35,1	4,15	33,0	4,80	35,6	2,81	43,0	6 3/4	0,78	37,9	0,57	22,80	50,0	5	62,3
Oct.	79	36,9	89,25	46,5	96,50	45,3	3,95	32,7	3,52	28,1	4,02	29,8	2,39	36,6	5 5/2	0,74	35,9	0,70	23,45	51,4	5,07	63,2
Nov.	81	37,7	84,50	44,0	91	42,7	4,30	35,3	3,35	26,7	3,65	27,1	2,08	31,9	4 9/16	0,76	36,9	0,70	22,32	49,0	4,90	61,1
Dec.	91	42,3	97,25	50,7	106,75	50,1	4,42	36,4	3,52	28,1	3,75	27,8	2,05	31,4	4 9/16	0,83	40,3	0,70	20,60	45,2	4,73	59,0
27 Dec.-3 Jan.	90	41,8	96,50	50,3	107	50,2	4,30	35,3	3,70	29,5	3,80	28,2	2,02	30,9	4 8/16	0,84	40,8	0,70	20	43,9	4,55	56,7
3-10 Jan. '39	88,50	41,1	99	51,6	108,50	50,9	4,40	36,2	3,75	29,9	3,85	28,5	2,12	32,5	4 11 1/4	0,85	41,3	0,70	20	43,9	4,75	59,2
10-17 "	88	40,9	97,75	50,9	106	49,7	4,25	34,9	3,70	29,5	3,80	28,2	2,11	32,3	4 11	0,85	41,3	0,60	20,25	44,4	4,40	54,9
17-24 "	86,50	40,2	95,25	49,6	106,50	49,9	4,30	35,3	3,80	30,3	3,80	28,2	2,15	32,9	4 11 3/4	0,84	40,8	0,60	19,75	43,3	3,90	48,6

	JUTE „First Marks” c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.		RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.									
	Herl. Ned. Ct. Not.		Middling Upland loco New York per lb.		Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.									
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%								
1927	442,38	103,4	36.10/11	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,50	18,50
1928	445,89	104,2	36.16/11	49,8	105,8	20	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75	10,75
1929	395,49	93,4	32.14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25	10,25
1930	257,97	60,3	21.6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,87	5,87
1931	192,15	44,9	17.1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,12	3,12
1932	146,86	34,3	16.18/-	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,37	3,37
1933	128,63	30,1	15.12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,25	3,25
1934	115,85	27,1	15.9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,25	6,25
1935	134,52	31,4	18.11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14	84,5	46,2	28	2,41	18,8	1,63	18	27,1	6	6
1936	142,61	33,3	18.6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,75	7,75
1937	183,46	42,9	20.8/4	20,8	44,2	11,44	20,0	55,7	5,34	89,0	64,4	23,75	132,7	56,8	35,50	3,30	25,8	1,86	36	54,3	9,50	9,50
1938	165,24	38,6	18.15/3	15,7	33,3	8,64	15,1	42,0	4,08	61,9	44,8	16,75	96,1	41,1	26	2,99	23,3	1,64	27	40,7	7,25	7,25
Dec.	173,86	40,6	19.7/-	14,9	31,6	8,28	15,5	43,1	4,15	69,5	50,3	18,50	110,1	47,1	29,50	2,71	21,2	1,50	28	42,2	7,37	7,37
Jan. 1938	168,56	39,4	20.15/8	15,4	32,7	8,56	15,9	44,2	4,26	67,3	48,7	18	101,2	43,3	27	2,69	21,0	1,49	26	39,2	7	7
Febr.	166,62	38,9	18.11/7	16,1	34,2	9,00	16,5	45,9	4,41	63,9	46,2	17	98,1	42,0	26,25	2,78	21,7	1,55	27	40,7	7,12	7,12
Mrt.	165,08	38,6	18.8/-	16,1	34,2	9,01	16,1	44,8	4,30	61,1	44,2	16,25	98,3	42,1	26,25	2,81	21,9	1,56	25	37,7	6,75	6,75
Apr.	156,59	36,6	17.9/5	15,8	33,5	8,76	15,5	43,1	4,15	60,7	43,9	16,25	95,6	40,9	25,50	2,75	21,5	1,52	22	33,2	5,87	5,87
Mei	158,09	36,9	17.12/2	15,3	32,5	8,48	15,2	42,3	4,06	61,5	44,6	16,50	95,9	42,3	26,50	2,82	22,0	1,56	21	31,7	5,62	5,62
Juni	153,41	35,9	17.2/6	15,1	32,1	8,37	14,3	39,8	3,85	60,5	43,8	16,25	95,5	40,9	25,50	2,81	21,9	1,55	23	34,7	6,25	6,25
Juli	169,20	39,5	18.17/10	16,1	34,2	8,88	15,7	43,7	4,20	60,9	44,0	16,25	97,1	41,5	26	3,22	25,1	1,77	28	42,2	7,50	7,50
Aug.	174,59	40,8	19.10/8	15,3	32,5	8,37	14,7	40,9	3,95	61,4	44,4	16,50	96,8	41,4	26	3,11	24,3	1,69	29	43,7	7,87	7,87
Sept.	170,11	39,8	19.11/9	14,9	31,6	7,99	14,1	39,2	3,84	62,0	44,9	16,75	94,9	40,6	25,50	3,17	24,7	1,70	30	45,2	8	8
Oct.	171,48	40,1	19.11/3	15,9	33,8	8,62	14,3	39,8	3,92	62,6	45,1	17,25	94,8	40,6	26	3,27	25,					

	GE-SLACHTE RUNDEN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.		BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.		CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist. suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genotmiddelen					
	Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Robusta Superior Santos		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.							
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		f	%			
1927	—	—	—	—	65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/1	46,87 ⁵	95,5	54,10	91,4	19,12 ⁵	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,—	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/—	34,64	100,4	57/3	49,62 ⁵	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,2
1929	96,40	101,8	93,12 ⁵	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,—	81,3	69,25	91,4	94,7
1930	108,—	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1
1931	88,—	92,9	48,—	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,—	50,0	42,50	56,1	53,3
1932	61,—	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,32 ⁵	39,6	28,25	37,3	43,0
1933	52,—	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,32 ⁵	34,5	32,75	43,2	37,0
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,07 ⁵	25,5	40	52,8	34,9
1935	48,12 ⁵	50,8	51,62 ⁵	60,5	32,—	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5
1936	53,42 ⁵	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,62 ⁵	27,8	16,87 ⁵	28,5	4,02 ⁵	25,2	40	52,8	39,2
1937	71,27 ⁵	75,3	61,85	72,5	42,27	63,5	94/1	1,90	64,2	4/3	17,35	50,3	38/8	16,62 ⁵	33,9	22,37 ⁵	37,8	6,22 ⁵	38,9	53,50	70,6	53,8
1938	67,55	71,3	63,62 ⁵	74,6	44,17	66,3	99/5	1,95	65,9	4/4 1/2	10,48	30,4	23/8	13,20	26,9	14,91	25,2	5,20	32,5	51,—	67,3	46,6
Dec. 1937	68,95	72,8	72,15	84,6	43,23	64,9	96/2	1,92	64,9	4/3 1/2	11,07	32,1	24/8	13	26,5	17,25	29,2	6,40	40,0	47,75	63,0	51,0
Jan. 1938	70,82 ⁵	74,8	70,37 ⁵	82,5	43,54	65,4	97/—	1,96	66,2	4/4 1/2	12,18	35,3	27/2	13	26,5	16,10	27,2	6,17 ⁵	38,6	51,25	67,7	51,1
Febr. " "	70,25	74,2	68,75	80,6	43,95	66,0	98/—	2,08	70,3	4/7 1/2	12,44	36,0	27/9	13	26,5	16	27,0	5,40	33,8	50,25	66,3	50,3
Mrt. " "	69,15	73,0	66,37 ⁵	77,8	45,87	68,9	102/2	1,90	64,2	4/3	13,30	38,5	29/8	13	26,5	15,50	26,2	5,05	31,6	52,25	69,0	48,6
Apr. " "	70,35	74,3	64,40	75,5	47,29	71,0	105/6	1,88	63,5	4/2	11,68	33,8	26/1	13	26,5	15	25,4	4,65	29,1	53,50	70,6	47,9
Mei " "	71,50	75,2	62,—	72,7	46,22	69,4	103/—	1,92	64,9	4/3 1/2	8,64	25,0	19/3	12,50	25,5	14	23,7	4,70	29,4	53,—	70,0	47,1
Juni " "	70,50	74,4	59,95	70,3	43,99	66,1	98/2	1,96	66,2	4/4 1/2	8,74	25,3	19/6	12,50	25,5	13,75	23,2	4,72 ⁵	29,6	49,50	65,3	45,5
Juli " "	67,20	71,0	62,40	73,1	46,46	69,8	103/9	1,98	66,9	4/5	9,76	28,3	21/9	12,75	26,0	14	23,7	4,95	31,0	47,75	63,0	46,5
Aug. " "	67,—	70,7	63,75	74,7	45,32	68,1	101/5	1,96	66,2	4/4 1/2	10,04	29,1	22/5 1/2	13,30	27,1	14,10	23,8	5,—	31,3	49,50	65,3	45,5
Sept. " "	64,65	68,3	62,45	73,2	43,67	65,6	99/—	1,90	64,2	4/3 1/2	10,41	30,2	23/4 1/2	13,50	27,5	14,50	24,5	5,35	33,5	53,—	70,0	47,0
Oct. " "	63,65	67,2	62,50	73,3	43,—	64,6	98/—	1,99	67,2	4/6 1/4	10,02	29,0	22/10 1/2	14,30	29,1	15,50	26,2	5,22 ⁵	32,7	54,—	71,3	44,6
Nov. " "	62,15	65,6	60,87 ⁵	71,4	39,28	59,0	90/7	1,99	63,9	4/7	9,51	27,5	22/11 1/2	14	28,5	15,50	26,2	5,45	34,1	50,25	66,3	43,2
Dec. " "	63,35	66,9	59,75	70,0	41,46	62,3	96/6	1,89	67,2	4/4 1/4	9,03	26,2	21/—	13,50	27,5	15	25,4	5,72 ⁵	35,8	46,50	61,4	43,6
7 Dec.-3 Jan. '39	63,30	66,8	59,—	69,2	41,66	62,6	97/—	1,90	64,2	4/5	8,94	25,9	21/—	13,50	27,5	15	25,4	5,87 ⁵	36,7	46,—	60,7	44,2
3-10 Jan. '39	63,30	66,8	59,—	69,2	42,63	64,0	100/—	2,02	64,2	4/9	9,07	26,3	21/1 1/2	13,50	27,5	15	25,4	5,75	36,0	46,—	60,7	44,2
0-17 " "	66,—	69,7	57,—	66,8	42,97	64,5	100/—	1,90	64,2	4/5	9,04	26,2	21/—	13	26,5	15	25,4	5,87 ⁵	36,7	46,50	61,4	43,5
7-24 " "	62,70	66,2	56,—	65,6	40,96	61,5	95/—	1,92	64,9	4/5 1/2	8,87	25,7	20/6	13	26,5	15	25,4	5,87 ⁵	36,7	46,50	61,4	42,7

	GRENHOUT Zweedsch ongesort. 2 1/2 x 7 per standaard ex opslagpl. Londen		VUREN-HOUT basis 7' f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Pata Loco Rotterdam per 1000 kg. 1)		GOLD cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen Indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten				
	Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.								
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				f	%	f	%
1927	230,28	100,1	19,—	160,50	105,1	40,43	100,9	32,62 ⁵	106,5	266,03	106,4	21,—/18/11	185,—	95,0	51,50	100,1	85/—	105,3	104,4	124,1	94,6
1928	229,90	100,0	19,—	151,50	99,2	47,58	118,7	31,87 ⁵	104,1	187,55	101,6	21,—/19/—	185,25	95,1	51,45	100,0	85/—	102,0	100,2	94,6	94,6
1929	229,71	99,9	19,—	146,—	95,6	32,25	80,5	27,37 ⁵	89,4	230,16	92,0	19,—/9	214,—	109,9	51,40	99,9	85/—	92,7	95,4	84,5	60,0
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,62 ⁵	73,9	175,55	70,2	14,10/4	181,75	93,3	51,40	99,9	85/—	69,6	75,1	60,0	44,7
1931	187,88	81,7	16,14/—	110,75	72,5	18,65	46,5	15,37 ⁵	50,2	136,69	54,7	12,2/11	95,50	49,0	52,—	101,1	92/5	47,6	54,6	44,7	38,4
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,—	45,2	11,15	27,8	13,—	42,4	130,52	52,2	15,—/4	70,—	35,9	51,25	99,6	118/—	35,1	43,0	38,4	34,5
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,4	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	75,50	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,0	37,3	36,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	72,75	37,3	51,50	100,1	137/8	31,8	37,0	34,8	40,7
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/—	67,25	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,0	34,8	40,7
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	85,—	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,2	40,7	55,9
1937	205,35	89,3	22,17/2	132,25	86,6	23,35	58,2	15,22 ⁵	49,7	127,81	51,1	14,4/8	110,50	56,8	63,20	122,8	140/9	53,4	57,8	55,9	43,3
1938	189,94	82,6	21,7/7	109,50	71,7	15,38	38,4	10,07 ⁵	32,9	92,12	36,8	10,7/3	99,—	50,9	63,30	123,0	142/6	41,1	48,5	43,3	45,5
Dec. 1937	206,69	89,9	23,—/—	125,—	81,9	17,—	42,4	12,37 ⁵	40,4	105,31	42,1	11,14/5	109,75	56,3	62,85	122,2	139/10	44,9	51,8	45,5	43,5
Jan. 1938	203,65	88,6	22,13/9	123,—	80,6	19,—	47,4	11,87 ⁵	38,8	99,85	39,9	11,2/6	109,75	56,3	62,65	121,8	139/7	44,4	51,9	43,5	43,4
Febr. " "	199,56	86,8	22,5/—	122,50	80,2	17,—	42,4	10,95	35,8	95,86	38,3	10,13/9	108,—	55,5	62,70	121,9	139/9	43,4	51,0	43,4	42,0
Mrt. " "	197,49	85,9	22,—/—	116,25	76,1	15,—	37,4	10,97 ⁵	35,8	92,92	37,2	10,7/2	106,25	54,6	62,75	122,0	139/11	41,8	49,9	42,0	38,8
Apr. " "	197,23	85,8	22,—/—	110,—	72,0	14,50	36,2	10,62 ⁵	34,7	90,22	36,1	10,1/3	101,75	52,3	62,65	121,8	139/9	40,0	48,9	38,8	37,5
Mei " "	195,17	84,9	21,15/—	105,50	69,1	14,50	36,2	10,42 ⁵	34,0	91,54	36,6	10,4/3	98,50	50,6	62,85	122,2	140,—	39,4	47,8	37,5	39,2
Juni " "	190,37	82,8	21,5/—	102,50	67,1	14,—	34,9	9,77 ⁵	31,9	92,40	36,9	10,6/3	96,—	49,3	63,05	122,5	140/8	38,9	47,1	39,2	43,8
Juli " "	188,10	81,8	21,—/—	102,50	67,1	14,75	36,8	10,12 ⁵	33,1	97,26	38,9	10,17/2	102,—	52,4	63,20	122,8	141/2	41,3	48,2	43,8	44,7
Aug. " "	187,70	81,6	21,—/—	103,—	67,5	14,75	36,8	9,72 ⁵	31,8	93,55	37,4	10,9/3	96,50	49,6	63,60	123,6	142/4	40,9	47,6	44,7	46,0
Sept. " "	182,97	79,6	20																		

WISSELKOERSEN.
KOERSEN IN NEDERLAND

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia *)
17 Jan. 1939	1.84 1/16	8.61 3/8	73.95	4.86 1/4	31.16	100 1/4
18 " 1939	1.84 1/16	8.62 1/16	73.92 1/2	4.86 3/4	31.15	100 1/4
19 " 1939	1.84 1/16	8.61 3/8	73.80	4.86 3/4	31.13	100 1/4
20 " 1939	1.84 1/16	8.62 1/8	73.60	4.86 3/4	31.14	100 1/4
21 " 1939	1.84 3/8	8.61 3/8	73.70	4.86 3/8	31.15	100 1/4
23 " 1939	1.84 3/8	8.64 1/4	73.90	4.89	31.25	100 1/4
Laagste d.w ¹⁾	1.83 3/8	8.59 3/4	73.45	4.85	31.08	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.85	8.65	74.—	4.89 1/2	31.26	100 1/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag *)	Boekarest *)	Milaan **)	Madrid **)
17 Jan. 1939	41.62	6.31	—	—	—
18 " 1939	41.61	6.30	—	—	—
19 " 1939	41.58	6.31	—	—	—
20 " 1939	41.60	6.31	—	—	—
21 " 1939	41.62	6.31	—	—	—
23 " 1939	41.78	6.33	—	—	—
Laagste d.w ¹⁾	41.54	6.27 1/2	—	—	—
Hoogste d.w ¹⁾	41.75	6.35	2.25	9.75	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen *)	Oslo *)	Hel- sing- fors *)	Buenos Aires *)	Mon- treal *)
17 Jan. 1939	44.37 1/2	38.47 1/2	43.30	3.80	42 1/4	1.82 3/4
18 " 1939	44.42 1/2	38.50	43.35	3.79	42	1.82 3/4
19 " 1939	44.37 1/2	38.47 1/2	43.30	3.80	42	1.82 3/4
20 " 1939	44.40	38.50	43.32 1/2	3.80	42	1.83
21 " 1939	44.27 1/2	38.47 1/2	43.30	3.80	42	1.83
23 " 1939	44.52 1/2	38.60	43.45	3.80	42 3/8	1.83 5/8
Laagste d.w ¹⁾	44.27 1/2	38.40	43.20	3.76 1/2	41 1/2	1.82 1/4
Hoogste d.w ¹⁾	44.52 1/2	38.62 1/2	43.47 1/2	3.82 1/2	43	1.84
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
17 Jan. 1939	4.68 3/8	2.64	40.15	54.32
18 " 1939	4.68 3/8	2.64 1/4	40.14	54.28 1/2
19 " 1939	4.68 3/8	2.64 3/8	40.08	54.31 1/2
20 " 1939	4.68 1/2	2.64 1/2	40.05	54.29 1/2
21 " 1939	4.67 3/8	2.64 3/8	40.06	54.26
23 " 1939	4.67 3/8	2.64 3/8	40.02	54.09 1/2
24 Jan. 1938	4.99 1/16	3.32 1/2	40.28	55.74
Muntpariteit..	4.86	3.90 5/8	23.81 1/4	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	7 Jan. 1939	14 Jan. 1939	16/21 Jan. '39 Laagste	21 Jan. 1939 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ..	Pen. p. £	23 3/4	23 3/4	23 3/4	24
BuenosAires ¹⁾	p. peso p. £	20.20	20.40 1/2	20.31	20.44
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 15/16	1/5 15/16	1/5 29/32	1/5 31/32
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 3/8	1/3 1/8
Istanbul ..	Piast. p. £	575	575	575	575
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 1/16	1/2 1/16
Lissabon	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Montevideo .	d. per £	19	18 3/4	18	19 1/4
Montreal ..	\$ per £	4.71 3/4	4.71 1/2	4.70	4.72
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	3 1/16	3 1/16	3 1/16	3 1/16
Shanghai ..	d. p. \$	8 1/2	8 1/2	8	8 1/2
Singapore ..	Sh. p. \$	2/3 15/16	2/3 15/16	2/3 15/16	2/3 15/16
Valparaiso *)	\$ per £	116	117	117	117
Warschau ..	Zl. p. £	24 3/4	24 3/4	24 1/2	25

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12; 15 Nov. 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste "export" noteering.

ZILVERPRIJS

Data	Londen ¹⁾	N.York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
17 Jan. 1939..	20 3/16	42 3/4	17 Jan. 1939..	2075
18 " 1939..	20 3/8	42 3/4	18 " 1939..	2075
19 " 1939..	20 1/16	42 3/4	19 " 1939..	2075
20 " 1939..	20 1/16	42 3/4	20 " 1939..	2075
21 " 1939..	20 1/16	42 3/4	21 " 1939..	2075
23 " 1939..	20 3/16	42 3/4	23 " 1939..	2075
24 Jan. 1938..	20	44 3/4	24 Jan. 1938..	2035
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914..	1648

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

GOUDPRIJS

Data	Londen ¹⁾	N.York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
17 Jan. 1939..	20 3/16	42 3/4	17 Jan. 1939..	2075
18 " 1939..	20 3/8	42 3/4	18 " 1939..	2075
19 " 1939..	20 1/16	42 3/4	19 " 1939..	2075
20 " 1939..	20 1/16	42 3/4	20 " 1939..	2075
21 " 1939..	20 1/16	42 3/4	21 " 1939..	2075
23 " 1939..	20 3/16	42 3/4	23 " 1939..	2075
24 Jan. 1938..	20	44 3/4	24 Jan. 1938..	2035
27 Juli 1914..	24 15/16	59	27 Juli 1914..	1648

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In gulden per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 23 Januari 1939.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 7.677.150,22 Bijbnk. " 250.169,89 Ag.sch. " 281.611,04	f 8.208.931,15
Papier o. h. Buitent.	f 3.150.000,—	
Af: Verkocht maar voor de bk.nog niet afgel.	" —	3.150.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f 278.882.993,01 ¹⁾ incl. vrsch. Bijbnk. " 2.532.448,57 in rek.-ert. Ag.sch. " 23.769.313,98 op onderp. f 305.184.755,56	
Op Effecten enz. ..	f 303.461.942,94 ¹⁾	
Op Goederen en Ceel. "	1.722.812,62	305.184.755,56 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	" —
Munt, Goud	f 106.637.555,—	
Muntmat., Goud ..	1.354.609.180,89	
	f 1.461.246.735,89	
Munt, Zilver, enz. "	29.042.591,54	
Muntmat., Zilver.. "	—	1.490.289.327,43
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	43.646.263,07
Gebouwen en Meub. der Bank	4.580.000,—
Diverse rekeningen	11.988.934,91
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	8.905.871,61
	f 1.875.954.083,73	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	4.860.787,51
Bijzondere reserve	7.102.179,67
Pensioenfond	11.825.252,85
Bankbiljetten in omloop	963.337.320,—
Bankassigatiën in omloop	54.761,61
Rek.-Cour. { Het Rijk f 179.864.203,17 saldo's: { Anderen " 684.172.552,55	864.036.755,72
Diverse rekeningen	4.737.026,37
	f 1.875.954.083,73	

Beschikbaar metaalsaldo	f 759.504.007,64
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	1.898.760.010,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 63.247.800,—

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud Munt	Goud Muntmat.	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. Metaal- saldo	Dek- kings- perc.
23 Jan. '39	106638	1.354.609	963.337	864.091	759.504	82
16 " '39	106638	1.354.609	972.344	854.696	758.961	81
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist- promessen rechtstreeks	Belee- ningen	Papier op het buitent.	Diverse reke- ningen ¹⁾
23 Jan. 1939	8.209	—	305.185	3.150	11.989
16 " 1939	8.223	—	305.362	3.150	12.077
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal- saldo
14 Jan. '39 ²⁾	138.510	—	191.440	79.150	30.274
7 " '39 ²⁾	116.860	—	193.680	76.970	30.600
24 Dec. 1938	116.886	21.934	184.339	83.764	31.578
17 " 1938	116.886	21.142	186.726	83.117	30.090
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis- conto's	Belee- ningen	Diverse reke- ningen ¹⁾	Dek- kings- percen- tage
14 Jan. '39 ²⁾	9.910	—	75.440	61.100	51
7 " '39 ²⁾	9.340	—	78.230	58.510	51
24 Dec. 1938	9.087	14.149	48.662	60.060	52
17 " 1938	8.984	14.126	48.259	59.815	51
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.